

GAZDASÁGI LAPOK

49. szám.

Megjelenik minden vasárnap.

1916. Deczember 3.

Munkás- és fogoly : **NAGEL ADOLF**
szalmazsák, fekvánkos, zsák- és ponyvagyár
lepedő, pokrócz Budapest, V., Arany János-u. 10.

Telefon: 35-92, 80-82, 104-10.

Távirat: NAGELA.

ZSÁK
ÉS PONYVA
SCHLESINGER
ÉS TÁRSA
BUDAPEST
ÚJ ÉS EGYSZER HASZ-
NÁLT ELADÁS ÉS
KÖLCSÖNZÉS.

V. kerület, Kálmán-utca 14. szám.

Megbízható

Dughagyma
Hagymamag
Paprika

kapható:
REITZER LIPÓT ÉS
TÁRSA cégénél SZEGED.

Ajánlunk azonnali szállításra a legjutányosabb napiárak mellett:

**Gép-, henger- és autó-
olajat, gépsziradékot,
kocsikenőcsöt**

és mindenféle gazdasági gépekhez szükséges kenőolajokat szavatolt jó minőségben.

Veszünk mindennemű olajos, petróleumos, szirupos hordókat.

WEISZ LIPÓT ÉS TÁRSA

disznózsir, szalonna- és olajnagykereskedők
Budapest, IX., Hentes-utca 17. Interurban: József 14-50.
Sürgőnyezim: WEISSEFETT Budapest.

HIRDETÉSEK felvétetnek a kiadóhivatalban:
Budapest, VIII., József-utca 15.

Tavaszi vetőmagot:

buzát, zabot, árpát, székely-
kukoriczát, bükkönyt ::

megvételre keres az

Erdélyi Szász Gazdasági Egyesület Főigaz-
gatósága Nagyszébenben.

Hirdetmény.

A mezőhegyesi m. kir. állami ménesbirtokon 1916. évi de-
cember hó 14-én, délelőtt 10 órakor kezdődő
szóbeli árverésen a következő tenyészállatok fognak készpénz-
fizetés mellett a legtöbbet ígérőnek eladatni.

32 darab saját tenyészetből származó, 2 éves magyar fajta te-
nyészbika,

50 darab Svájezből importált 1½-2 éves simmenthali tenyész-
bika,

36 darab saját tenyészetből származó 1½ éves simmenthali
tenyészbika,

63 darab Tolna- és Baranya megyék népies tenyészetéből vásá-
rolt 3-4 éves hasas üsző és téhen.

Az árverésre kerülő szarvasmarhák származását és leírását
feltüntető kimutatást a mezőhegyesi m. kir. ménesbirtok igazgató-
sága az érdeklődőknek kívánatra megküldi.

Az árverésre érkezőket az árverés napján Mezőhegyes állo-
máson uradalmi kocsival várja.

Budapest, 1916. évi október hó.

M. kir. földmivelésügyi miniszter.

**A menekültek marháinak
eladása.**

Szilágyvármegye területére behozott menekült
szarvasmarhák, a hadiállattársaság által Szi-
lágysomlyón, a Berger-féle szeszgyár udvarán
minden pénteken, Szilágykrasznán pedig min-
den kedden a Goldberger-féle szeszgyár udva-
rán készpénzfizetés mellett adatk el.

Közelebbi felvilágosítással a vármegyei magyar királyi gazdasági
felügyelőség Zilah szolgál.

AJÁNLUNK

— azonnali megrendelésre —

I-rendű amerikai manil-
lát, czernázott kéveköto kender-
fonalat, motorkenő- és gőzhengerolajo-
kat, gazdasági kocsikenőcsöt, merev gépszirt,
raffiát, petróleumot, valamint az ősz-
szes műszaki és gazdasági
••••• cikkekét. •••••

Halász és Társa műszaki vállalata,
Budapest, VII., Erzsébet-körut 8. sz.

TELEFON: 144-27.

TELEFON: 144-27.

Eladás
ÉS
KÖLCSÖNZÉS

ZSÁK, PONYVA és ZSINEGÁRUK

SCHILLINGER MIKSA
BUDAPEST, V., Rudolf-rakpart 7.
(Az országház mellett.)
Telefon: 45-26. 142-75 Alapított 1878.

A kihirdetések ára: minden szó 10 fillér a vastagabb betűvel írt szavak 20 fillér. A legkisebb hirdetés 1 K 60. Csak oly levelek továbbíthatnak, melyek a szükséges póstabélyeggel ellátva küldetnek be. □ □ □

KIS HIRDETŐ

Csak olyan levelekre válaszolunk, melyekhez válaszbélyeg v. levelezőlap van mellékelve ::

A 34 év óta fennálló
FISCHER J. CZÉG

ZSÁK- és PONYVA-

gyára, Budapest, V.,
Nádor-utca 31-33.
egyike az ország legmegbízhatóbb beszerzési forrásainak.
**szalmazsák,
fejpárna,
pokrócz
ponyvakölcsönzés.**

RATTO
phosphor-pasta
patkányok
teljes kipisztítására szavatosság mellett üvegekben 1, 2, és 4 korona.
DETSINYI FRIGYES
BUDAPEST,
V., Vilmos-császár-ut 6. sz.

Járgány 8 lóerejű, könnyű járású Clayton-féle hangalakú jó karban, **ui nyereg** felszerelve, jó karban **eladó.** **Veszek** ruganyos kordélyt, tengeriszartópót, mezőgazdasági Lexikont. **Zakariás Béla,** Magyarbányai, Csatád megye.

20090/1916. sz.

**Temesvári
vásárhirdetés.**
Az idei Szt.-Miklós
országos vásár

folyó évi deczember hó 14. és 15-én fog megtartatni. Mindenféle állat felhajtása az országos vásárra deczember hó 14-én, csütörtökön reggeli 5 órától kezdve **meg van engedve.** Temesvárott, 1916. évi nov. hó 8-án.
A városi főkapitányságtól:
Dr. Mikes Gábor, tb. főkapitány.

Hirdetések

felvételnek a kiadóhivatalban: Budapest, VIII., József-utca 15. szám alatt.

Törvényesen védve.

Reitter Oszkár

nagybecskereki főkapitány és fajbaromfi tenyésztőnek nagyszerű találmánya

a „PATKÁNYIN”
patkányirtó szer (nem mérge) mely emberre és házi állatokra nem ártalmas.

1 adag ára 2 korona mely elegendő körülbelül 60-70 patkány irtásához.

Minden adaghoz használati utasítás van mellékelve.

A biztos eredményért jótállás! lemerített prospektust, melyben le van írva, hogy különféle gazdaságban hány adag használandó. Kérésre ingyen küld Reitter Oszkár főkapitány Patkány irtó gyárának vezetősége Nagybecskerekben.

Bő termésre, korai érésre kitenyészített
javitott

Viktória vetőmagborsó

kapható kizárólag vetési célokra, amíg a készlet tart a

**MAGYAR MAGTENYÉSZTÉSI
részvénytársaságnál Monoron.**

Az Ujnépi uradalom (u. p. Nagykanizsa) többszörösen első díjakkal kitüntetett tenyészeteiben

telivér szimmentáli és keletporosz-hollandi tenyészbiák, lincolshire kanok és koczák

állandóan kiváló minőségben kaphatók.

Kérjen

mutatványszámot
a
Gazdasági Lapokból
Budapest, József-u. 15.

Olajipar Társaság

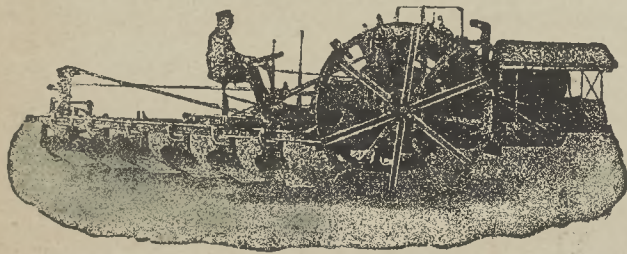
Központi igazgatóság:

Budapest, VI. kerület, Ándrássy-u 12.

Telefon: 11-62, 141-27. Sürgönyezim: Olajip, Budapest.

Gyártelepei: Budapest-Rákospalota, Wien, Triest.

Termékei: Repce- és egyéb égőolajok, különféle gépkenő- és hengerolajok, merev gépszir, vaselin, petroleum, benzin, benzol, motorhajtó- és motorkenőolajok, autóolajok, étolaj. Különféle olajpogácsák stb.

A galántai szán ógépversenyen a legjobb eredménnyel dolgozott a

Világhírű KOMNICK 80-100 HP MOTOREKE

Magyarországi vezérképviselőt:

Fleischl Samu cég géposztálya,

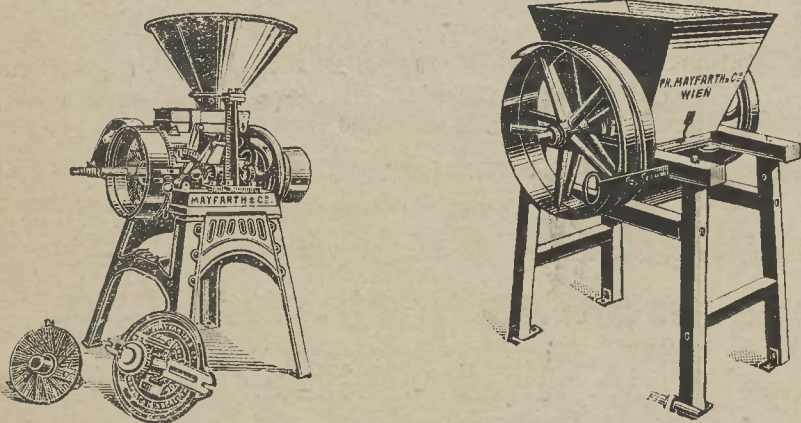
Budapest, V., Nádor-utca 28.

Tekintettel az óriási keresletre, mielőbbi előjegyzéseket kérünk.

Díjtalan mérnöki kiküldetés.

Takarmánykészítő gépek

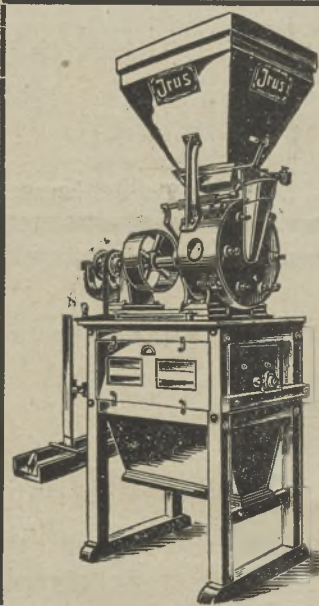
tengeri csutka, olajpogácsa, gesztenye és hasonló zuzására és darálására.

Gépeket póttakarmány készítéséhez gyárt és szállít

Ph. Mayfarth & Co., Wien, II., Taborstrasse 71.

Képes árjegyzéket 1036. sz. díj- és bérmentesen küld.

Uradalmak, gazdaságok, kenyérgyárak, sütődék, szövetkezetek, községek stb. **liszt** szükségletük előállítására ajánljuk legjobban bevált, szabadalmazott

K. modell Irus daráló- és lisztörlőmalmainkat.

Malmainkkal takarmánydara, tészta-, főző- és kenyérliszt, minden finomságban állítható elő, kiőrlés búzánál 84%, rozsnál 80%. Takarmánymagvak, szecskezett szalma, here, luczerna, tengeriszár, csutka stb. szintén lisztfinomságig őrlhetők.

Ezen speciális gép gazdaságokban ma már nélkülözhetetlen.

Bárhol felállítható, kevés helyet igényel és minden előzetes műszaki képzettség nélkül bárki által kezelhető. Minden hajtórőre alkalmas. Bővebb felvilágosítással és ábrás irattal készséggel szolgál!

Irus-Művek Magy. Központi Iroda
Budapest, VI., Podmaniczky-utca 21. sz.

WOHANKA ÉS TÁRSA

Budapest, V. ker., Vilmos császár-ut 76. szám.

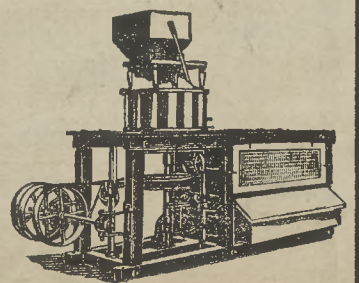
**Nyersolajmotorok,
nyersolajlokomobilok**
minden nagyságban
azonnal szállíthatók.

Olcsó üzem, tökéletes szerkezet, tartósság, nyugodt járás, egyszerű kezelés stb.

Gazdasági malmok

nyolcféle nagyságban gyorsan szállíthatók.

Malmaink tészta-, főző- és kenyérlisztet, finom és lisztes darát állítanak elő a legmagasabb kiaknázás mellett.

GAZDASÁGI LAPOK

Alapította KORZIMOS LÁSZLÓ
1849-ben.

MEZŐGAZDASÁGI HETILAP.

VEZÉRELV: Hozunk mezel gazdaságunkba helyes arányokat.

ELŐFIZETÉSI FELTÉTELEK:

Egész évre 20 kor.
Fél évre 10 ;
Negyed évre 5 ;

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., József-utca 15. sz.

Az „Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok” ingyen mellékletével.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőséghez, az előfizetési és hirdetési pénzek a kiadóhivatalhoz oszthatóak.

HIRDETÉSEKET

a lap kiadóhivatala veszi fel.
Árjegyzék ingyen és bérmentve.
Hirdetési mellékletek jutányos árral fogadtatnak el.

TELEFON: József 40—66.

Az e lapokban foglalt cikkekért minden utánnomási jog fentartva.

TARTALOM.

	Lap
Szemle	561
Gazdasági levél. — K. I.	562
Béna család gépgondozó. — Ifj. Sporzon Pál	562
Két érdekes előadás ismertetése. — Z. né	564
Sok gyermekes anyák megjutalmazása. — Zemplényi Lászlóné	564
Esetek. — Fehér Zoltán	565
A gabonafészög elterjedése elleni küzdelem Németországban	566
Könyvismertetés	542
Kérdések és feleletek	
Kérdések: Rövid háztartási tanfolyam	
Feleletek: 1 övid háztartási tanfolyam	566
Kisebb szakközlemények	567
Hírek	567

Szives figyelembe.

Tisztelettel kérjük t. előfizetőinket, a kik az előfizetési díjakkal még hátralékban vannak, az előfizetési díjakat lapunk kiadóhivatalához beküldeni sziveskedjenek.

Előfizetési díj:

Egész évre 20 kor., félfévre 10 kor., negyedévre 5 korona.

Tisztelettel

a „GAZDASÁGI LAPOK”

kiadóhivatala.

Budapest, VIII., József-utca 15.

SZEMLE.

(Időjárás és gazdasági munkák. — Az V-ik hadikölcsön. — Magyar mezőgazdasági gépjáratás. — Botanikai közlemények.)

A nemzeti nagy gyász napjaiban a késő őszi napsugár csak olykor-olykor villan ki néhány percze, derengő fényt vetve az anyaföldre, melynek művelése még most is, az esztendő utolsó hónapjának elején, lehetségessé vált a fagymentes vagy csupán gyengén fagyasztó időjárás folytán. A magyar gazda és gazdasszony, őszi szokásaihoz híven, talán az idén is karácsonyig vet őszi buzát s ha kellőleg elkészített és megfelelő jó erőben levő talajba kerül a mag, még mindig számíthat ily megkésített vetés után is jó termésre, mint azt gyakorlati kísérletek igazolják; csak nem szabad elfelejtenünk arról, hogy minél később végezzük a vetést, annál sürűbben kell a vetőmagot a talajba juttatni, mert az egyes szemek kikelésének valószínűsége annál kétesebb lesz, minél jobban kitolódik az őszből az elvetési idő, de meg a bokrosodás csak tavasszal jöhet létre — az őszi évadja már elmúlt — tehát sürűbbnek kell a kelésnek lenni, mert a késő kibujó buzapalánta nem fejleszthet már annyi szárat, mint az, a mely már őszi

szel is bokrosodásnak indult. Őszintén szólva fentiek dacára sem vagyunk barátai a deczemberi buzavetésnek, mert az mindig kockázatos dolog, mely olykor jól sikerül, máskor kudarczsal végződik; biztosabbnak tartjuk most már azt, hogyha gazdasági viszonyainknak s talajunk rétegeinek s minőségének megfelelőleg és tekintetbe véve az eddigi szántások mélységét is, lehetőleg mélyen megszántjuk az összes be nem vetett szántóföldünket még a nagy fagyok előtt, míg a talaj beveszi az eke vasát, mert bebizonyított tény, hogy az összes tavasszal vetendő művelési növények, úgy a gabonák, mint a takarmányfélék és kapások, valamint az ipari és kereskedelmi növények is sokkal jobban diszlennek s nagyobb hozamot adnak, ha őszi szántásba kerülnek, minthogy ha csak tavasszal felszántott földbe jutnak. Szántunk tehát, míg az ígásállat vagy erőgép birja!

*

Ujból, most már ötödizben, fordul az állam kormányzata a lakossághoz, hogy felesleges tőkéjéből, vagyonából, megtakarított készpénzéből adjon kölcsön a háboru dicsőségteljes folytatása és befejezésére szolgáló szükségletek megteremtésére. Mig hőseink a harcstéren küzdenek a saját és az itthon maradtak vagyonának biztosításáért, mig fegyverrel őrzik a haza határait, mig a dicsőséges győzelmek sorozata a jövő erkölcsi és anyagi előnyöket szerzi meg Magyarországnak, addig hazafiúi kötelessége mindenkinek oda hatni, hogy ne szenvedjen semmiben nélkülözést egyetlenegy katonánk sem, hogy meg legyen minden szállító eszköz, minden gép, fegyver, védőeszköz és támadó szerszám, legyen elég tölteny s egyéb munitió stb. stb. Ezt pedig csak úgy lehet elérni, hogyha a kormány felhívása alapján kitett hadikölcsön ivetket minél nagyobb összegekkel írja alá minden hazafi és honleány. A szegény kiscgazda és kisiparos vagy szatócs filléreiből összekuporgatott 50 vagy 100 koronás tétel aláírása éppen oly nemes hazafias cselekedet, mint a nagyurak és nagybankok milliós tételei. Adjon mindenkinek a haza oltárára annyi áldozatot, a mennyit anyagi viszonyai megengednek; a sok apró tétel nagyobb összeggé gyűlhet össze, mint az a néhány hét számszámú summa együttvéve. Eddig is t. gazdaságaink nyújtották a hadikölcsönök összegének oroszlanrészét és meg vagyunk róla győződve, hogy a mostaninál is az első lesznek a földművelői és birtokosai.

Gondoljuk el még azt is, hogy nemesak hazafias tett, de anyagilag előnyös üzlet is a hadikölcsön jegyzése, mert hiszen mig a takarékpénztári betétekért alig fizetnek ma 3%-nál nagyobb kamatot, addig az állam 6%-ot biztosít annak, ki hadikölcsönt jegyez. Sőt a régi alig

4 vagy 4½%-ot kamatozó értékpapirokat is át lehet cserélni hadikölcsönkötvényekké s ezzel a pénzügyi művelettel 1½—2% kamatnyereségben lesz része. Szerezzünk be tehát minél több hadi járadék vagy törlesztéses kölesönkötvényt!

*

Lapunk egyik barátjától a következő sorokat kaptuk:

Azon csodálkozom, hogy a magyar technika s gépészeti ipar és kereskedelem hol van? Mert a háboru előtti esztendőben a forgalomba hozott traktorok angol, amerikai, vagy más országokból hozattak be: most a háboru alatt a vontatógépek majdnem mind Németországból jönnek be: s ha van pénzösség, ha nincs, fizetjük a drága tőkét s a kamatot külföldnek. Ennek oka csakis az lehet, hogy a magyar gépészeti technika ily gépek szerkesztésével keveset foglalkozik, hanem inkább a külföldi gyártmányokat hozza forgalomba.

Ha ily külföldi gyártmányok nem felelnek meg egy vagy más okból az itteni talajművelési viszonyoknak — miután egészen más éghajlati és talajviszonyok között dolgozott külföldön, mint nálunk — a siker teljes reményében átalakításra szorul s ha ez nem sikerül, a szántóföldről a gazdasági szaklapok kishirdetéseibe kerül eladás végett.

Hogy miért nincs az ország függetlenítve a külföldtől, azt nem tudom, de gondolom: azért mert kormányaink a gazdasági gépipar és kereskedelem ügyekben (gazdasági gépgyárosokkal együtt) sem körültekintők, sem erélyesek nem voltak; reá bízták ezen ügyet egyes kereskedőkre minden felelősség nélkül; ezek azután jártak-keltek, tárgyaltak külföldi kereskedőkkel, gyárosokkal, hozták haza a külföldi gyártmányokat: hirdették úgy a gazdasági szaklapokban, valamint a hírlapokban.

Ha a nemzetközi motorikus talajművelő gépbemutató galántai eredményét nézzük, a traktorok legnagyobb része külföldi volt, magyar kereskedők és gyárosok által képviselve. Magyar motor- és gépgyár r. t. Szombathelyről; — Schlick-Nicholson gépgyár r. t. Gibás-féle szab. ekével (a debreczeni mezőgazdasági gépgyár Herdlicska-Kund-féle benzin-szántógéppel nem jelent meg, noha be volt jelentve) s a Kőszegi Károly-féle talajművelő gépgyár r. t. Lanz manheimi cég által gyártott talajművelő géppel. Ilyen a mi kormányunk és ilyenek a mi gazdasági gépgyárosaink, a magyar talajművelő gépet itthon gyártó r. t. megbukik s most Németországban gyártják s hozzák vissza hozzánk magas áron. Itt van a Gibás-féle, Herdliczka-Kund-féle talajművelő gépek: tisztelettel kérem a feleletet, melyik hazai gépgyár r. t. foglalkozik ezek gyártásával s melyiknek árjegyzékeiben találjuk

TAKARMÁNYDARA TENGERICSUTKÁBÓL

a LANZ-féle őrlőgéppel! Az eddig csak tüzelésre használt tengericsutka mint KITÜNŐ TAKARMÁNY értékesíthető.

Eredeti
amerikai

CASE

gőzsántó-
gépek,
a c z é l
c s é p l ő k.

STOVER amerikai benzinmotorok és lokomobilok.

AJÁNLATTAL
SZOLGÁL:

HAHN ARTHUR és TÁRSAI BUDAPEST, VIII. KERÜLET, ÜLLŐI-UT 52/g.

Sürgőnyczim: CASE BUDAPEST.

azokat feltüntetve? Gyűjteményes árjegyzéket kapok a nagyobb gépgyár r. t.-tól, de nem találom ezeket bennök.

Eddig a levél. Teljesen igaz van t. gazdatársunknak és mi is osztjuk véleményét, mert látjuk, hogy tényleg külföldi talajművelőgépek uralkodnak hazánkban, míg a hazai gyártmányok csak elvétve találhatók itt-ott kis számban.

De ez természetesen is, mert ez ideig nem volt oly valóban jól használható hazai gyártmányú gőz- vagy motoreke, mely a talajművelést kifogástalanul és fennakadás nélkül végezte volna. Legjobban igazolja ezt a Kőszegi-féle talajművelőgép esete, melynek eszméje nagyszerű, de kivitele és anyaga Magyarországon nem volt jó. E szabadalmat megvette a németországi Lanz-czég s az kitűnő üzleteket köt a magyar talajművelővel, de el kell azt is ismerni, mint a galántai versenynél láttuk, hogy Lanz gyártmánya nagyon jól dolgozik s kitűnő anyagból készült. Herdlicska—Kund-féle gép talán még máig sem készült el s a szombathelyi motor- és gépgyár részvénytársaság ekéjéről sem hallani. Arról van ugyan tudomásunk, hogy Hoffherr és Schantz—Claytot et Shuttleworth gépgyár egy kétgéprendszerű talajművelő gépet gyárt, de vajjon a gyakorlatban ez miként fog beválni, arról ezideig nem érkeztek be adatok, de reméljük, hogy a hazai mezőgazdasági gépgyárak ezen legnagyobbik derekasan meg fogja oldani a reá váró feladatot. Viszont ne feledjük, hogy a háború folyamán nálunk — hol a mezőgazdasági gépipar még csak gyermekkorát éli — új alkotásokról szó alig lehet, mert hisz az ipartelepek legnagyobb része főként hadiszerek készítésével van elfoglalva s a polgári szükségletek kiegészítése a legkisebb mértékre lett lezörítve.

Bár csak jönne már a béke várva-várt korszaka, melyben remélhetőleg fellendül majd a többi iparág között a mezőgazdasági gépgyártás is.

*

A *Botanikai Közlemények* című folyóirat legújabb számában olvassuk, hogy a budapesti egyetem növényrendszertani intézet kérelmére a földművelésügyi miniszterium egy *gyomnövény*-t, melyet a botanikusok Polygala sibirica-nak neveznek s mely az alsófehérmegyei Szászcsanak község egyik legelőjén bizonyára az erdélyi „török“ látogatások idejéből maradt fenn (ezért egyedüli európai lakhelye), a hazai megóvando természeti emlékek sorába iktatta.

A hazai természeti emlékek védelmét bizonyára gazdatársaink is fontosnak tartják többféle szempontból is, de azért ki kell jelentenünk, hogy a budapesti tudományegyetem növényrendszertani intézetének vezető tanárával nem tudunk ebben a dologban egyetérteni. Nem pedig azon egyszerű oknál fogva, mert mi nem tartjuk lehetségesnek, hogy a helyes naturalizmus ellentétben állhasson a legfőbb nemzeti érdekekkel, melyek között bizonyára nem utolsó a mezőgazdasági érdek sem. Nem hisszük el, hogy egy mindennap s évszázadok óta használatos legelőn olyan növényérdekességek lehetnének, melyek védelmére szükség lenne s melyek nem a legelő marhával kerültek volna oda. A történelem azt tanítja, hogy régen nagy marhahajtások történtek Erdélyen keresztül, tehát ottani legelőkre bőven juthatott mindenféle gyomnövény magja. Alig hihető el, hogy egy ilyen gyomnövény *természeti emlék*-nek lenne nevezhető.

Különben is úgy tudjuk, hogy sokkal értékebb *kultur* és természeti emlékei vannak hazánkban, melyek nagyrészt áldozatául estek az idő vasfogának, mint például az erdélyi valamikor híres gyümölcskertészet, az alföldi közepkori s a dunántúli római halasztavak, a budai rózsakertek, a visegrádi rozsmaringkertetek stb., stb., vagy havasi nevezetességeink s az alföldi erdők. Ezek emlékeinek ügyét inkább ajánlhatjuk az illetékes körök figyelmébe.

Végül csak még azt említjük meg, hogy ugyanezen folyóirat ugyanezen számában azt a szemrehányást olvassuk, hogy a „mezőgazda Magyarországi gazdái közül mily kevesen érdeklődnek mélyebben a botanika iránt.“ Azt hisszük, hogy a fentebbiek alapján is elmondhatjuk, a mit különben is régóta tudunk, hogy ennek nemcsak mi vagyunk az okai, hanem azok a botanikusok

is — tisztelet a kivételeknek, kik hál' istennek *vannak* — a kik sem a mezőgazdák iránt általában, sem pedig kiváltképpen a magyar mezőgazdák iránt nem érdeklődnek.

Pedig azt hisszük, nekie is hasznára lenne, a mint hogy beismerjük, hogy a gazdáknak is!

Gazdasági levél.

Dunántul, november közepe.

A kukoricza nem igen tüntette ki magát termésével, mert biz' a mi homokosabb talajunkban 9—10 q csövesnél nem termett több egy magyar holdon, ez pedig még a mai árviszonyok mellett sem igen fizeti ki a rá fordított tetemes költségeket. Hát még mit mondjon az a szegény gazdatárs, a ki elkésve vetette a tengerit s 4—5 q-nál többje nem termett átlagban? Kisebb termelők némileg segítettek magukon azzal, hogy csövesen értékesítették a rosszul benőtt tengerit — hanem ezt a nagyobb gazdaságok vevő hiányában nem teheték. Leányom lement ilyen kukoriczát pontosan, aztán lemorzsolta róla a szemet és kitünt, hogy a nagy vastag csöví, szeptemberben még meglehetősen sok nyirkossággal bírós és rosszul benőtt tengeriből éppen csak 50% szem lett; nem pedig 80%, mint az ármaximálási rendelet számítja. Tehát a vevő 26 K-ért kapott 50 kg. tengericsutkát, melynek értéke 6 K; tehát lesz 50 kg. tengeri szem ára 20 K, vagyis 1 q szem 40 K-ba jönne, míg a maximális ár 32 K 50 fill., vagyis eltekintve a morzsolás munkájának értékétől 7 K 50 fill.-rel túlfizette a kukoriczát. Tanúság ebből az, hogy a ki venni akar, az szemesen vásároljon tengerit.

De szóljunk más kapásnövényekről is, így a dohányról is; hadd zengjen az ének, a füstölésre szánt növényről. Bizony ebből is kevesebb termett, mint a mult esztendőben s csak jól művelt és gondosan kezelt uradalmi dohánytermés fizette ki magát, mert 6—7 q-t adott kisholdja. Bátyám ugyan vakarja így is a fületövét, mert alig termelt annyi holdon, mint a mult évben, s így csak 20% felárt kap; ellenben öcsém, ki 10%-kal több termést mutatott ki, 30%-kal fog többet kapni, míg én, ki 20%-kal többet vetettem, 50%-kal jobb árt fogok bezsebelhetni. De hát ezen csalogató árk dacára is sokkal kevesebb dohányt termesztettek az idén, mint tavaly. A válogatás és simítás vigan folyik — a hol van petroleum — hajnali 4—5 órától esti 10—11 óráig. A munkások kis leányok, 9—10—11 évesek s kapnak naponta 2 K-át. A dohánytenyésztés alatti munkát részben feles kertészek (jobban kertésznék) végezték, de másrészt szinte ilyen csiri-biri cselédgyerekek, meg orosz foglyok. Munkafelügyelőnek a szünidőben (rendes napibér mellett) beállott 11 éves gimnazista fiam is, hogy szerezzen magának pénzt egy kerékpárra (bicikli) és teljes megelégedésemre szolgált. Megjegyzem, hogy az idej dohány — legalább nálam — minőségileg talán jobb valamivel a tavalyinál; no de ezt majd csak a beváltáskor tudjuk meg, hanem ha kifogy a világító, a kijelölt időre nem lesz készen a simítás.

A más volt az idén az, a mi, nálunk legalább, legjobban bevált az összes kapások között, mert habár nagy átlagban 4 q-nál nem igen termett többet holdja, azért 400 K, sőt 450 K q-kénti árban eladva 1600—1800 K jövedelmet hajtott. Majdnem azt lehet mondani, hogy meghozta a föld árát. Azt azonban nem szabad elfelejteni, hogy munkáltatása is pénzbe került; úgy hogy talán azt is lehet mondani, miszerint a hajdina még jobb termény volna, mert ezt csak el kell vetni májusban és learatni szeptemberben, sem kapálni, sem egyelni nem kell; teremhet 8 q is és ára nem lévén maximálva, talán tisztán hozhat annyit, mint a más nyersen. Csak egy nagy bibi van: sok mákot nem termelhetünk, mert nincs elég munkáskezünk, de hajdinát sem, mert bajos még magra is szert tenni s noha manapság még a kereslet nagy utána, mert a hiányzó rizs helyett használják kását; kérdés, hogy jövő ilyenkor nem lesz-e nagyobb a kínálat s nem csökken-e az ára felére vagy még alacsonyabbra? Kockázat ez is, mint minden a gazdaságban.

Göboly ökreimet a lefelé menő árk miatt még nem adhattam el, pedig maholnap elfogy az abrak s akkor kénytelen leszek tudni

rajtuk. Igen okosan tette egy nagy (r. t. alapon álló) bérlő, hogy a nagymennyiségű elesége dacára is felhagyott ez évben a hizlalással és feketetarka friz (hollandi) lapálymarhákkal nagy méretű tehenészetet alapít, melynek termékét, mint teljes tejet fogja tőzsomszédságban levő megyei székhelyen értékesíteni. Különben is jártamban-keltemben azt láttam, hogy még itt is a — joggal híres — bonyhádi tájfajta szűkebb hazájában, kezd elterjedni a friz marha (van piros és feketetarka) csupán azért, mert több (habár higabb tejet) szolgáltat. A vidéki piacon 40 fillér körüli a tej ára; a városokban 48—52 fillér körül váltakozik, de ki vaját vagy sajtot készít belőle 60 fillérral is értékesíti literjét. Csak azt ne kérdezd jámbor olvasó, hogy ugyan mibe kerül a termelő gazdának ez a drága tej? Mert ha úgy veszi az abraktakarmányt, akkor bizony ráfizet erre az üzletre s legfeljebb ott marad valami szerény polgári haszon, a hol még most is legelőn élhetnek a tehenek s csak ki kell a kint felszedett takarmányt pótolni némi abrakfélével, vagy úgy tehet, mint a fenti részvénytársaság, mely mögött egy nagy cukorgyár áll.

A sertéshizlalással úgy van a legtöbb gazda, hogyha annyit állított be, mint tavaly, hogy most a hizlalás kellő közepén kifogy az árpa, meg a kukoricza s kénytelenek félhizottan eladni disznikat. Azt mondta nekem a minap egy öreg sertéskereskedő, hogy most ők többen vannak, mint a hizlalt disznók, és megtoldotta állítását azzal, miszerint a félig kész sertésnek sok a husa, kevés a szalonnája, hája, zsirja, azért van a nagy zsirhiány s azért kellene még a falusi termelőknek is takarékoskodni a zsirozóval, nehogy tavaszra bajok legyenek. Ezt szívleljék meg tisztelt gazdatársaim.

Olvassom a lapokban, hogy itt annyi, ott annyi egy hold föld ára s a nem gazda honpolgárok az ilyen hírekből azt következtetik, miszerint a gazdaság a legfényesebb üzlet ezen a világon. Pedig hát néhány kiváltságos földbirtokoson és bérlőn kívül hányan vannak, a kik nagyon szívesen elcserélnék keserves mesterségüket másval. Ismerek egy 200 holdas birtokot, vette a mostani tulajdonos 7 év előtt 90 ezer koronaért s maga akart rajta gazdálkodni, de utóbb más állás kínálkozván neki, bérbe adta, de 3%-ot sem jövedelmez. Most szeretne szabadulni földtől, már vagy egy tucat ügynököt megbízott, hogy ugyanannyiért szerezzék el, a mennyiért vette s nem akad rá vevő. A bérlő tőkeszegény ember és nem tud zöld ágra vergődni.

Hozhatnék még több példát fel, de ugyanis hosszúra nyult levelemet nem akarom még terjedelmesebbé tenni, azért inkább zárom soraimat s kívánok minden magyar gazdának az ideinél jobb terméseket.

K. I.

Béna cseléd gépgondozó.

Irta: ifj. Sporzon Pál gazd. akad. tanár.

IV.

Összes fogaskerekeket egyébként leszedni, a tengelycsapjukról, alaposan kitisztítani és egyenként mindjárt vissza is tenni a helyükre.

Nem szabad vaskalapáccsal fogaskerekre ütni, csak legfeljebb kalapácsnyéllel, vagy fakalapáccsal szabad ütögetni és egy fadarabbal neki feszíteni a fogaskereknek, mikor nehezen akar lejönni csapjáról, vagy tengelyéről.

Vetőtengelyt kivenni, annak két támasztó csapágát alaposan kitisztítani.

Vetőkészülékeket teljesen alaposan letisztítani, de helyükön a tengelyen hagyni.

Vetőládát, magsekrényt alaposan kitisztítani, a benne levő tolóajtócskákat, vagy rekeszeket egyenként megpróbálni mozognak-e, nincsenek-e akár rozsdá, akár piszok miatt bera-gadva? Kihuzni, a vezetékükből a piszokot dróttal kikaparni, kitisztítani s így visszatenni a tolóajtócskákat, vagy rekeszeket, megpróbálván mindegyiknél, hogy könnyen járnak-e ki, be? Vetősekrény fenekét, tetejét, két oldalalát megvizsgálni, nincs-e hiba rajta, letisztítani.

Vetést szabályozó készüléket letisztítani, megpróbálni könnyen mozgatható-e? Ott, a hol

csuszó részek vannak, a hol rozsdá látszik valahol a vetőrekeszeket állító vezetéken, először petroleummal lemosni, aztán minden csuszó részt faggyuval bekenni.

Vetőtengelyt helyre tenni.

Vetőtölcsereket leszedni, kitisztítani, megvizsgálni, nincs-e valami hibájuk s ha nincs helyükre visszatenni.

Vetősarukat, vagy vetőcsoroszlyákat egyenként megvizsgálni, nincs-e hegyük, vagy élük tulságosan elkopva?

Vetőcsoroszlyakokat megtisztítani és különösen megvizsgálni, vajjon az őket tartó *fejcsavarok* megvannak-e, mozgathatók-e? A csavarokat egyenként kiszedni, megtisztítani, beolajozni és visszatenni úgy a helyükre, hogy a fej meg ne mozduljon helyéről. A fej és a sarutartó karok összeillesztő helyét ott, a hol a kar fel-lefelé mozoghat, ki kell tisztítani, faggyuval bekenni, hogy könnyen mozoghasson.

Vetőkészülék kiemelőt és vetősaru fel-emelőt alaposan megvizsgálni, könnyen járnak-e, az emelő rudak nincsenek-e elgörbülve? A hol nehezen jár, utána nézni, mi a hiba? Az emelő karok fogóit megvizsgálni, piszoktól, rozsdától alaposan megtisztítani, vékonyan faggyuval bekenni.

Az akasztósúlyokat meg kell számlálni, meg van-e mind?

Nagy járókereket helyretenni, egy párszor a tengelyen megforgatni, hogy könnyen járnak-e?

Támasztó bakokat kivenni a gép alól. Gépét fedett helyre, ponyvával vagy gyékénnyel letakarva odaállítani.

Ezen egyszerű munkába a gépgondozójelölt még a tél folyamán könnyen betanulhat. Az ékeket boronát, hengert, vetőgépet tavaszra szépen rendbehozhatja és közben minden körülmények között elsajátíthat annyi *kézügyességet*, hogy ezután az összetettebb gépekhez is hozzányúlhat a nélkül, hogy kárt csinálna bennük.

Mily előnyök várhatók a betanult rokkant gépgondozó révén?

Ezek többféle alakban és módon nyilvánulhatnak. Részben készpénzmegtakarítás, illetve nyereség alakjában, részben az eszközök és gépek nagyobb tartósságában és az ebből önként keletkező holt tőke megtakarításban, illetve tovább kamatozásában, részben a gépek és eszközök mindenkor állandó munkakészségében. E három jelenség közül már egy is — bármelyik — elegendő arra, hogy a »gépgondozó állás« létesítése még a háborus indító ok figyelmen kívül hagyásával is komoly megfontolás tárgyát képezze. Annál inkább megfontolandó és létesítendő e dolog, ha a három részből mutatkozó előnyök elérhetése céljából — egyúttal nemcsak kenyeret adhat a gazda rokkantan hazajött jó cselédjének, *de alapját veheti egy oly gazdasági gépmunkás kiképzésének*, minőre eddig nem volt példa és a minek értéke, hordereje *kiszámíthatlan hasznot* jelent a mezőgazdaságnak.

A mennyire hosszú tapasztalatok alapján következtetni lehet, az előnyök következően értékelhetők:

a) *Készpénzmegtakarítás.*

Hogy egy közepes — mondjuk 500 hold nagyságú gazdaságot, melyet középbelterjes üzemmél akarnak kezelni, eszközökkel és gépekkel fel kellene szerelni — beleértve egy takarmányos kamra gépei hajtására szolgáló benzínmotort és egy középfajta, mondjuk napi 3—4000 kévét elcséplő benzínmotoros cséplőgépet, a szükséges talajmívelő eszközöket, vetőgépeket, aratót és betakarítást végző-, takarmányt előkészítő gépeket stb. stb., akkor ezek beszerzésére közepes számítás mellett középátlagban 22—25.000 korona befektetés szükséges.*

Ha már be volt rendezve a gazdaság, akkor a gépek és eszközök bekerülési értéke körülbelül nem kevesebb a fenti összegnél.

A tapasztalat kétségbevonhatlanul mutatja, hogy ezen tőkének megőrzésére szükséges karbantartási, illetve tatarozási költségei nagy átlagban felülmulják a 6%-ot, minél elhanyagoltabbak a gépek és eszközök, annál jobban, úgy hogy éppenséggel nem tartozik a ritkaságok

közé, hogy az évi »javítási költség« rovat nem 6, de 10%-ot mutat, vagyis 25.000 koronás tőke után készpénzben kiadandó 1500 korona helyett 2500 korona a tényleges költség.

Ennek a minden körülmények között bekövetkező költségnek igen tekintélyes részét meg lehet takarítani azzal — hogy a *gépeket és eszközöket állandóan gondozás alatt tartják.*

Hogy ezen állítás mennyire igaz, azt mutatja az a jó néhány százezer gépalkatrész és pótrész, mely a tisztán és minden kétséget kizáróan bebizonyítható hanyag kezelés, de legfőképp az egyáltalán semmiféle gondozás miatt következetesen növekedő arányban cserélődik vagy póllódik *évenként* Magyarország mezőgazdasági gépein. E pótrészek legolcsóbbjai is 5—20 koronába kerülnek és így repül ki — tisztán a gondozatlanság miatt — évenként sok millió korona a gazda zsebéből.

Ez tény — a mi felett még vitatkozni sem lehet.

Ha ennek a tényleg kidobott nagy összegnek csak a *felét* is meg lehet menteni — ebből már sok rokkant cseléd kaphat kenyeret.

Pedig meg lehet — mert *mi okozza a legtöbb géptörést? A rozsdás, berágódott, beragadt tengely és csapág, az esetek legtöbbszörében pedig a meglazult* vagy meg nem húzott csavar.

A ki csak egy kissé jártas a mezőgazdasági gépkezelésben — pedig ezt minden gazdának kell többé-kevésbé érteni — az maga is bizonyíthatja, hogy a géptörések vagy a gépalkatrészpótlások oka legtöbbször esetben, az eseteknek 80%-ában nem az anyaghiba, sem a természetes kopás, hanem a gondatlan kezelés, a gondozás hiánya.

Az a béres vagy kocsis, a ki hazajön a munkából, kifog az eszközökből, a gépből és úgy hajtja, a hogy haza hozta. Nem törődik tovább vele, mert ökrét és lovat kell neki ellátni. Mikor újból eléje fog, megint csak nem törődik vele, hisz nem az ő gondolja, legfeljebb nagy parancsolgatás után keservesen megkeni a nyikorgó eketaliga kerekét. Hogy az a gép vagy eszköz rendben van-e, vagy sem, kisebb gondja is nagyobb annál, ő csak az állatjával törődik úgy — a hogy! Így aztán nem csoda, hogy munkaközben ez is, az is törik, elvesznek a csavarok, szét-esik a gép, beáll a munkazavar és kész a veszteség pénzben — időben.

Az így beálló veszteség az évi tatarozási és karbantartási költségeknek kétségbevonhatlanul bebizonyíthatóan legalább, nagyon mérsékelttel számítva 50%-át teszi ki.

Visszatérve a példánknál felvett 500 holdas gazdaság 22—25.000 koronás gép és eszközlétára évi 6%-os karbantartásának 1500, illetve 2500 koronában kimutatott költségére, a fentiek szerint az évi készpénzmegtakarítás 750—1250 korona közt változhat. Ez mindenesetre olyan összeg, melyből az illető gépgondozó javadalmazásának legnagyobb része megtérül — sok esetben, különösen ott, a hol több a gép és eddig hanyag volt a kezelés vagy gondozás, még a megtérült javadalmazáson túl is maradhat megtakarítás.

De maradjunk csak a legszerényebb eredménynél, mikor évenként 5—800 korona gépjavitási készkiadás lesz megtakarítható, vajjon van-e ebből haszon?

Az éves gazdasági cseléd mai összes tartási költségét 8—900 koronával számítjuk. Ezen összegből 3—400 korona a készpénzfizetés, a többi természetbeni szolgáltatmány (lakás, gabona, kerti föld, stb. stb.)

A legszerényebben számított évi 500 korona készpénzkiadás megtakarítással — a mi gépjavitás címén eddig feltétlenül kiment — már nemcsak hogy a rokkant cseléd évi készpénzfizetése térült meg, de azonkívül még a legalacsonyabb számítás mellett is 1—200 korona készpénznyereség maradt, a mi pl. a természetbeni szolgáltatmányoknak eddig készpénzben ki nem fejezhető részét, pl. a lakást, készpénzben fizetheti.

Ez a legszerényebb számítás. Valóságban sokkal magasabb lehet az évi megtakarított összeg 500 koronánál és egyáltalában nem mondható valami hihetetlen állításnak az, hogy egy betanult gépgondozó még a szerény keretek közt

mozgó gazdaságokban is bőven behozza évi tartási költségeit. A készpénznyereség tehát kétségbevonhatlanul meg van — annak nagyságát a körülmények szabják meg.

b) *Tartósabbak lesznek a gépek és eszközök.*

Mikor a gazda egy új gépet vagy eszközt vesz, az ára után való kérdést közvetlen ez követi: tartós-e ez a gép és meddig tart? Ugyanez a kérdés állandóan napirenden van minden gép-szakkérdésnél. Pedig mily egyszerűen, kétségbevonhatlanul felelnek rá a 25 éves gőzcséplőgépek, a 15 éves vetőgépek és az 5 éves cséplőgépek, meg a három éves vetőgépek, melyek egy és ugyanazon gyárból, egy és ugyanazon anyagból, egy és ugyanazon munkás kezek által készültek. Nem is szólva a 30 munkaestendőt kiszolgált gőzekéről, a 12 éve rendszeresen működő aratógépekről és sok ezer más eszközről és gépről, melyek emberöltőn át szolgálják gazdájukat.

Ismét a tapasztalathoz kell fordulni, mely kétségbevonhatlanul tanítja, hogy: »a gépek tartósságának biztosítása elsősorban nem az anyagtól függ, hanem a *gondozástól*. Jó anyag ugyan sok biztonságot nyújt, de hogy ez valóra válhasson, elengedhetlen kellék a *jó gondozás*.«

Nálunk a mezőgazdasági gépek és eszközök gondozása ugyszólván semmi. A hol van is, az csak úgy tessék-lássék formában történik, inkább a szemnek, mint a zsebnak.

Ezt a szomorú de nem tagadható tényét évenként sok *millióval* fizeti meg a magyar gazda, pedig nevétségesen kevés költséggel és számba sem vehető utánajárással megtakaríthatná magának — ha minden majorjában lenne egy benevelt »gépgondozója.«

A *gép nem a munkában romlik, hanem a pihenésben*. Ez olyan alapigazság, melyet minden valamire való gépkezelő ismer. A molyette finom posztóból készült ruha vagy drága prém, a legfinomabb angol aczélból készült rozsdacette vadászfegyver sem a viseléstől vagy használatától ment tönkre, hanem a *gondozás* hijján. A mi áll e közismeretű tényekre nézve, ugyanez áll a mezőgazdasági gépekre nézve is.

Most csak az a kérdés, miből áll tulajdonképpen a gépgondozás?

A válasz erre nagyon egyszerű. Minden gép vagy eszköz, legyen az a legegyszerűbb is, mi helyt munkáját végezte és előreláthatólag hosszabb ideig munka nélkül marad — azonnal szabadíttassék meg még a friss, könnyen eltávolítható piszoktól.

A géptisztításnak kétféle munkája van, külső és belső. A *külső* — legsürgősebb — géptisztító munka abból áll, hogy a gép minden hosszabb munkaszünet alkalmával, így pl. mikor a vetőgép a tavaszi vetések idején néha napokig áll, míg újra munkába kerülhet, a cséplőgép vasárnapokon vagy esős időben napokat pihen, külsőleg alaposan megtisztíttassék, ha kell megmosassék és ugyanekkor a tiszta gép vagy eszköz alaposan megvizsgáltassék nincs-e valahol valami törés, repedés rajta, nem kell-e valami részét ujjal pótolni, főleg pedig szigorúan megvizsgálandó minden egyes *csavarja*, nem lazult-e meg s ha igen, azonnal erősen helyére huzandó.

A *belső* tisztító munka akkor kezdődik, mikor az illető eszköz hosszabb időre használaton kívül marad, pl. a vetőgép a vetések, az aratógép az aratás, kapálógépek a kapálás stb. stb. befejezte után.

Ekkor a gépet darabról darabra meg kell vizsgálni, csapágyat kiszedni, kívül belül megtisztítani, bekenni. A kopott vagy megsérült részeket kicserélni, ha nincs meg az illető pótrész *azonnal* meg kell rendelni és felszerelni. Ilyenkor a legaprólékosabb figyelemmel kell a gépet átvizsgálni, a mi csak kívül belül teljesen tiszta állapotban lehető, és ugyancsak a legaprólékosabb gonddal kell a kivett vagy szétszedett részeket újból visszahelyezni.

A *kitisztított gép bejártatása*. Ha a külső-belső tisztítás megtörtént, a gép vagy eszköz újból összerakott, a mennyiben azon mozgó alkatrészek vannak, ki kell próbálni *üres járatban*, vajjon helyesen és könnyen mozog-e? E mozgó alkatrészek: az összes forgótengelyek, fogas és szijas kerekék és az összes különféle

Kapható:

a GAZDASÁGI LAPOK kiadóhivatalában

Budapest, VIII., József-utca 15.

Ára 2 K 80 fill., ajánlva 3 K 20 fill.

állító-emeltyük. Ezeket egyenként végig kell próbálni, jól működnek-e, minden részlet a helyén van-e és rendszeren működik-e, nem feszül vagy akadozik vagy surlódik valamely részlet működés közben rendellenes módon s végül könnyen, simán mozog-e a mozgásra készült géprész?

(Folytatjuk).

Két érdekes előadás ismertetése.

Közi: Z-né.

Folyó hó 18-án este 6 órakor érdekes s tanulságos előadást tartottak Budapesten a Lloyd-teremben.

Az egybegyűlt hölgyközönség nagy érdeklődéssel hallgatta a két külföldi hölgy előadását, és a legjobbak köztük azt gondolták, miért nincs ez a mi hazánkban is úgy, mint a szomszéd Ausztriában és az iparkodó, szorgalmas Németbirodalomban.

Az egyik előadást Herta von Sprung asszony tartotta, ki az osztrák női iparoktatás egyik felügyelőnöje, kiváló szónok és melegen érző lélek. Azon kezdte beszédét, hogy összehasonlította a »régi jó idők« háziasszonyának életét a mai »háborús« háztartás gazdálkodásával. A régi jó időkben a ház urnöje, a ház leányai és női rokonaival, és nagy számu cselédséggel előállított mindent, a mire az egész családnak szüksége volt. Az élelmiszereket termelték, házilag elkészítették, otthon főztek szappant, sőt csináltak gyertyát is. A ruházatról is ők gondoskodtak, főleg a vászonféléről, mert a maguk termelte lent megfonták és vászonná megszótták és végül meg is varrták belőle a család fehérneműjét. Ezek a házilag font és szőtt vásznak ugyan nem voltak oly finomak, mint a mai »francia« batistok, de tartósak voltak és generációkat szolgáltak.

De jött a gépek korszaka, a »Maschinenzeitalter« és kivette a nők kezéből a házimunkát és a gyárakba csalogatta. A gyárilag készült holmi tetszetős volt és olcsó, nem csuda, ha abba hagyták a házilag való fonást, szövést. Szóval a nők otthon feleslegessé váltak és ennek folytán az egyszerűbb leányok a gyárakba tódultak, a hol elég jó fizetés és esti szabadság várt rájuk; a középosztály leányai pedig az irodákba tódultak és hivatalnoki pályákra léptek. A családi tüzhelynél éppen csak az öregebb háziasszonyok és anyák maradtak, kiket a gyermek-sereg a házhoz lánczolt. A kinek nem volt gyermeke, az gyakran szintén állást vállalt, házon kívül étkezett úgy a férj, mint a feleség és éppen csak este vetődtek haza, holtfáradtan kimerülve. A felserdült leányokat kenyérkereső pályákra adták és ha végül mégis férjhez mentek, nem értettek semmit sem a háztartás vezetéséről, sem a gyermekek gondozásáról, neveléséről.

Ha a házasságban is tovább folytatta leánykori munkáját, járt asszonykorában is a gyárba, úgy nemcsak háztartása szenvedett ezalatt, hanem a saját egészsége is, mert ha este hazajött a gyárból, még oda kellett állni a tüzhelyhez és a vacsorát megfőzni, a lakást valahogy rendbe-szedni, gyakran mosni és surolni. Hogy ez dupla megterhelést jelentett a szegény nőrel az evidens.

Hát még az egészségre milyen káros volt ez túlfeszített munka, kivált ha az asszonyka áldott állapotban volt vagy gyermeket táplált, azt csak az tudja, a ki ilyen agyonhajszolt koravén munkásszonyt látott és részvétellel szemlélt.

De hát mit tegyen szegény fiatalasszony, hisz a nagy drágaság mellett egy munkáscsalád nem tudott megélni csak a férje keresetéből. Így jöttek arra a gondolatra az osztrák vezető körök, hogy háztartási iskolákat kell szervezni, a hol az iskolából kikerült leányok megtanulnak egyszerűen, de táplálóan főzni és mindenféle házimunkát végezni; és ez által aztán képesítve legyenek arra, hogy ma holnap vagy jobb családoknál vállalhassanak szolgálatot, vagy férjhez menvén, jobban be tudják osztani a férj jövedelmét s kevés pénzből tápláló ételt nyújtani a családnak és nevelni saját gyermekeit. Ezeket a háztartási iskolákon kívül még esti tanfolyamok is létesültek, melyben már félnél lévő munkásoknak oktattak takarékos főzésre, idő- és pénzbeosztásra, gyermekgondozásra. Tartottak varrás és szabási tanfolyamokat, a melyeken tanultak gyermekfehérneműt és ruhácskát varrni, harisnyát kötni és stoppolni a fehérneműt, ruhát foltozni.

De jött a háboru, a munkásból katona lett, az asszony helyette volt kénytelen a gyárban dolgozni és a háztartás gondjai is még nehezebben nyomták fáradt vállait. Ekkor háborús tanfolyamokat rendeztek a hadbavonultak feleségei részére, a hol ezek a még takarékosabb hadifőzést tanulták meg és a sokféle »pót« anyagok fel- és kihasználását, melyek segítségével mégis csak valahogyan élelmezheték a családjukat.

Egész Ausztriában működnek most már ezek a háztartási iskolák és tartanak esti tanfolyamok a munkásszonyok és hadbavonultak feleségei részére. Számos helyen az állam állította fel az iskolákat, más helyen a városok létesítették őket. Nagyon sok helyen a nőegyesületek fáradoztak azon, hogy ilyen iskola létesüljön, sőt most már faluhelyen is tartanak tanfolyamokat a nép leányai részére.

Olyan helyeken, a hol a szép vidék kedvéért nyaraló publikum is akad, a jobb, izletesebb főzésre is tanították a leányokat, hogy a nyaralók igényeit kielégíthessék. Az iskolák által rendre, tisztaságra, csinra is tanították a gyermekleányokat és ezek az iskolában látott s tanult dolgokat átvitték aztán a szülei házba is és ez által emelik az egész falu jólétét.

A másik előadó Elisabeth Böhm asszony, keletporoszországi földbirtokosnő volt. Én nevét és tevékenységét régebben ismertem, sőt levelezésben is állok vele és így igen megörültem annak, hogy szép hazánkat meglátogatta és Budapesten előadást tartott. Az eszmék, melyeket ő hirdetett a magyar nők előtt, még teljesen újak voltak, de azért igen örvendetes volna, ha minálunk is akadna egy magyar Böhm Erzsébet, a ki össze tudná hozni a falusi háziasszonyt a városival, a termelőt a fogyasztóval, kölcsönös áldást hozó munkára a saját javukra és a haza boldogulására.

Böhmné asszony maga is gazdálkodó lévén, ismerte a termelés minden csínját-bínját és az értékesítés nehézségeit is.

Városi ismerősei révén pedig ismerte a városi háziasszonyok panaszait a drága és rossz élelmi szerek felett.

Egyszer csak gondolt egy nagyot és összehozta a háziasszonyokat egy egyesületbe, az első »Hausfrauenvereiba«.

Ennek az egyesületnek falusi termelő és városi fogyasztó tagjai voltak. Az egyesület vezetőse élén Böhmné egy kis üzlethelyiséget bérelt és beleállított egy, szakképzett, ügyes, megbízható árusítónőt. A falusi tagok szállították a tejet, vaját, zöldséget, gyümölcsöt, a tojást, baromfit, vadat, füstölt húst. Mindenre meg volt határozva az ár, 10%-kal drágábban adta az üzlet, ebből 4% az elárusító jövedelme volt, 6% pedig a folyó kiadásokra, helyiség bér, fűtés, világítás, adó, felszerelés, szállítás stb.-re esett. A vállalkozás nemcsak bevált, de annyira prosperált, hogy hamarosan tágabb üzlethelyiséget kellett bérelni, annyi volt a szállító és még ennél több a vevő tag. Oly jól ment az üzlet, hogy egyre irták a lapokat a termelőknek: »Küldjétek többet, elfogyott minden, újabb szállítmányt kérünk.« Egy év múlva újra nagyobb helyiség kellett, már egy csomó elárusító alig győzte a vevőket kiszolgálni és 175.000 márká forgalmat csináltak egy évben (1912). Minden szállítóknak van egy szállítókönyvecskéje dupla oldallapokkal. Az egyikre ráírja a szállítás anyagát, letépi a lapot és mellékeli az áruhoz, a másik lap neki marad vissza. Az elárusító helyen összehasonlítják a lapot a szállított holmi anyagával és beírják a leszámolást egy külön könyvecskébe.

Minden hónapban történik aztán a leszámolás.

1898-ban alakult az első »Landwirtschaftlicher Hausfrauenverein« Rastenburghan. 1905-ben már 14 keletporoszországi egyesület összeállt szövetségé. 1911 ben ez a szövetség már 725.000 márká forgalmat tudott kimutatni. 1912 ben csak baromfiért 50.000 márkát vettek be, jelölül annak, hogy a legjobb uton haladtak egyfajájú, egyöntetű baromfitenyésztésük propagálásával. Nyugatporoszországban 1906 ban létesültek az első ilyen egyesületek, 1910-ben ezek is szövetkeztek Danzig székhellyel. A »Landwirtschaftskammer« pénzádományokkal segíti a szövetkezetet és azáltal is elősegíti a tevékenységet, hogy vándortanítókat küld ki előadások tarására.

Nyugatporoszországban 1912-ben 14 egyesületnek 1110 tagja volt, többnyire földbirtokosok, birtokok, kisgazdák, papok, tanítók és erdész-

családok tagjai. Az utolsó 4 évben az egyesületek száma 120-ra növekedett, ezek egy országos szövetkezetbe tömörültek, melynek elnöknője a lelkes kezdeményező és megalapító Elisabeth Böhm asszony, a ki fáradhatatlan tevékenységet fejt ki Königsbergben, a hol most lakik, mióta férje betegsége folytán kénytelen volt birtokát eladni és a városba költözni.

Egész életét a Landwirtschaftliche Frauenvereineknek szenteli, folyton újakat alakít, be-tanítva az új egyesület tagjait a munkába. Sokat utazik ez ügyben is és tapasztalatairól beszámol a »Die Gutsfrau« című lapban.

Elisabeth Böhm nagy szakértő a baromfitenyésztés terén és számos előadást tartott az egységes fajta tenyésztés érdekében.

Mikor szűkebb hazáját, Keletporoszországot feldúlták az oroszok és tönkretették az egész baromfitenyésztést, országos gyűjtést indított arra a célra, hogy az oroszoktól megisztult tartományt újra ellássa baromfitörzsekkel. 150.000 tyukot és kakast adtak össze a derék német asszonyok a keletporoszországi falvak részére (egyik ismerősöm az ő falujában és annak környékén 2000 darabot gyűjtött és vitt el személyesen Keletporoszországba).

Hogy mit jelentenek ezek a példás rendben vezetett és ellátott háziasszonyok egyesületei a háboru alatt a német közéletmezésre, azt csak az tudja értékelni, a ki künn járt Németországban és tapasztalta, hogy milyen vasszorgalommal dolgozik a német gazdasszony, kezdve a »Gutsfrau«-tól le a napszámos asszonyig a termelés terén. A földbirtokosnő a férje helyett vezeti a gazdaságot, vesz, elad, könyvet vezet stb., a gazdatisznén termel a mennyit csak lehet, a munkásnő megannyit, hogy családját ellássa mindenféle kerti veteményből eredő élelemmel. Így képes Németország millióit élelmezni az asszonyok munkájából eredő és sarjadó enni-valóval, melyeknek nagy tömegeit a Hausfrauenvereinek szállítják tagjaiknak.

Sokgyermekes anyák megjutalmazása.

Írta: Zemplényi Lászlóné.

A Breslauban megjelenő »Die Frau im Osten« című női lapban olvasom a következő érdekes hirt:

Düsseldorf város főpolgármestere, dr. Oehler összeíratta városának anyái közül azokat a kiválókat, a kik 8 és ennél több gyermeket szültek, neveltek. Meghívta a 600 anyát a város-házára és szívhez szóló beszédet intézett hozzájuk. Többek közt azt hangoztatta, hogy az a nő, a ki sok gyermeket szül és nevel fel a hazájának, épp olyan hős, mint a férfi, a ki a fronton küzd és szenved a hazáért. Végül átnyújtott minden anyának egy 100 márkáról szóló takarékkönyvecskét, hangoztatva, hogy ezt ne tekintsek »segély«-nek, hanem vegyék kitüntetésnek azért az önfeláldozó tevékenységért, melyet a sok gyermek fölnevelése által a városnak és a hazának javára kifejtettek. Említésre méltó, hogy az együttlevő 600 német anya közül 150-nek volt 8 gyermeke, 450-nek pedig még ennél is több, 10, 11, 12, sőt 13 fia, lánya.

Vegetes érzelmekkel olvastam én — a 9 gyermekes családom — ezt a hirt. Egyrészt örültem, hogy akadt nagy Németországban egy főpolgármester, a ki a sokgyermekes családnyak érdemeit elismeri, dicséri és némiképp jutalmazza is. Ebből látni, hogy Németországban dicsőségszámba megy a sok gyermek és mindenki az elismerés hangján beszél a derék anyákról, főleg azokról, a kik egy csomó katonát neveltek a hazának. De épp ezért kiapadhatatlan is a német haderő, mindig újabb évszázatok rukkolnak be és verik az ellenséget Oroszországban, Romániában és Franciaországban egyaránt. Másrészt elszomorodtam, hogy ez Magyarországon nincs így!

Minálunk azonban ugyancsak keveset törődnek a sokgyermekes anyával, úgy az állam, mint a társadalom. Első sorban az állam. Tapasztalatlantól tudom — mert én fizetem ki a postán minden elsején — hogy egy 8 gyermekkel bíró béres asszony 40.40 K-t kap a katonasorban Serajevóban tifuszban elhalt férje után, testvére pedig 36.52 fillért kap, mert neki »csak« 6 gyermeke van.

Hát azt kérdezem, mit kezdhet egy asszony, a kinek 8 gyermeke van, havonta 40.40 koronával. A legidősebb 2 lányt — 16 — 18 évesek — azokat Budapestre küldi szolgálni, legalább több kenyér marad a 6 kicsinek és ruhára, cipőre való

mégis csak megkeres Budapesten a két lány. Az utána következő 13 éves lány itt jár napszámba, a 15 éves fiú „kegyelemből” kisbéressé lett, hogy ezen a jogcímén a szegény anya megmaradhasson a lakásban és kaphasson konvenció földet, melyen kukoriczát, babot, burgonyát termel, hogy legyen mivel etetni a gyermekeket. A többi 4 gyermek azonban apró, a 10 és 8 éves iskolába jár, a 4 és 2 éves pedig otthon játszadozik. Szóval ez a négy még keresetképtelen, de enni kér és cipő, ruha is kell neki. A legégetőbb a cipőkérdés! Egy 13—15 éves fiúnak 120—150 koronáért vannak egy pár csizmát, pedig erre okvetlenül szüksége van a gyerekeknek, mert nem lehet szántani október, novemberben meztitláb.

Répát kiszedni sem lehet a 13 éves lány cipő nélkül, pedig egy pár topánka ma már 50 korona. Szóval az anyának a saját és 8 gyermeke után járó 40.40 K-t állami nyugdíja még arra sem elég, hogy egynek cipőt vegyen! Hát nem nyomorúságos élet ez?

És a társadalom, az pláne nem törődik a sokgyermekes szülőkkel. Csak lesajnálják és kinevetik ma már azt az asszonyt, a kinek sok a gyermeke és „butának” nevezik.

Akadnak ugyan olyan farizeusok is, kik keneteljes hangon elismerésüket fejezik ki az olyan kiváló magyar anyának (mint pl. énnekem), a ki 9 gyermeket nevel a hazának, de soha életükben nem adtak egy garast sem a sokgyermekes szegény anyák támogatására. Az ilyen jól táplált és jól öltözött uraknak vagy nincs gyermekük, vagy egyetlen huszárfiuk, vagy dédelgetett virágszál lányuk, a kik 200 koronás csizmában és 100 koronás magas cipellőben járnak.

Mindez eszembe jutott, mikor azt a düseldorf-i hírt olvastam és irigyeltem a németektől az ő kiváló polgármesterüket. Nálunk ritka az olyan eset, mint azé az erdélyi földbirtokosé, a ki a megyéjében születendő minden 5-ik gyermek után 20 koronát utalt ki a szegény anyának.

Nem tudom, nem-e dulták fel azóta a gaz románok az ő hunyadmegyei birtokát is?

Ha igazság van a földön, akkor megvédte az Isten őt és családját, mert ő rászolgált volna, ha mással nem, ugy nemeselelkű alapítványával, melyet a sokgyermekes anyák érdekében tett.

De mikor fog követőkre találni?

Herczeghalom, 1916 X/28.

Mire e közlemény napvilágot látott, megjött az alábbi hír is, hogy már valamit tettek a sokgyermekes anyák állami hadisegélye ügyében, noha mindez kevés a mai nagy drágaság mellett. Ime a hír:

Főlemelik a hadisegélyt. Az állami hadisegély nagysága eddig a hadbavonult legutóbbi átlagos napi keresetét nem haladhatta meg, minek az volt a következménye, hogy *hét-nyolcz, esetleg több tagból álló családok* is ugyanolyan kis összegű segélyben részesültek, mint a két-három tagból álló családok. Ezen a méltánytalan helyzetben segít a pénzügyminiszternek a honvédelmi miniszterrel egyetértőleg kiadott folyó évi 138 000. számú rendelete, a mely a *több tagból álló családoknak* a segélyét, a családtagok számának arányában, *fokozatosan felemeli*, a nélkül, hogy az átlagos napi keresetét, illetőleg az eddig néhány megyére megállapított maximumot figyelembe venné. A segélynek ez a fokozatos felemelése a *legalább négy tagot számláló* családoknál kezdődik, akképpen, hogy a *legalább négy* (vagy $3\frac{1}{2}$ -nél több) családtagon felül levő két életévét betöltött, de *nyolcz éven alóli* gyermekek közül az eddig megállapított segélyösszegezen felül a család megélhetési viszonyaihoz képest a járasi főszolgabíró vagy a polgármester saját belátása szerint egyet, kettőt, indokolt esetben valamennyit, *teljes összegű segélyre* vehet fel. Ezentúl tehát az a *nyolcz tagu napszámos család*, a mely négy 8 éven felüli és négy 8 éven alóli, de két éven felüli családtagból áll, és a mely az eddigi rendelkezések szerint például Bihar vármegyében 1 K 80 fillér maximális segélyben részesült, a fent ismertettet rendelet értelmében napi 1 K 80 fillér segélyben kívül 62 fillér átvonulási élelmezési illeték alapján még 1 K 55 fillért, azaz összesen *naponta 3 K 35 fillér segélyt kaphat*. Az új rendelkezés sokszor hangoztatott — és igen sok esetben jogosult — panaszt és visszasságot orvosol, a hadbavonultak sokgyermekes családjainak segélyezésén pedig jelentékeny mértékben fog javítani.

Esetek.

Irta: Fehér Zoltán.

Mielőtt még a gabonák hatósági lefoglalásáról (requirálás) szóló rendelet életbe lépett, a Magyar Mezőgazdák Szövetsége megbízott egy H. T. bizományosot, hogy szerezzen részére kitűnő jó minőségű valódi sörárpavetómagot, mert hiszen az illető körzetében terem a legszebb árpa hazánkban. A bizományos megbízásában eljár, s ezért, mint halljuk, 9 waggon elsőrendű árpavetómagot. Most már az volt a feladat, hogy ezt a finom minőségű árut, mint rendeltetésének megfelelően, kivonják a H. T. hatalma alól. A szövetséget meg-

hatalmazta a bizományos, hogy ezt hivatalos kérvénnyel az ő nevében is intézze el — a dolog többszöri ide-oda írkalás — a bürokratizmus hatátszékének (czopf) hódolva — meg is történt és a H. T. úgy felelt meg a kérelemnek, hogy *kiutalt* a primissima vetómagot — egy *malomnak*. Hát kérem szeretettel, ilyen gazdasági szakértelemmel vezeték nálunk a H. T. ügyeit.

Hogy azonban ezt az esetet végig elmondjam, ebbe a határozatba sem a M. M. Szövetkezete, sem a bizományos nem nyugodott bele s rohantak lóhalálában Budapestre a H. T. igazgatóságához s végre nagy nehezen mégis sikerült a vetómagot megmenteni a malomkévtől s mint vetómagot valódi rendeltetésére kiutaltatni.

Erről az esetről a bizományos révén értesültünk, ha nem így volt, az ő lelkén szárad.

A komám azt állítja, hogy a székely góbének furfangos esze van, de hát a multkor egy utitárs, ki Felvidéken lakik, elmondott egy pár esetet, miként járt el egy tót gazdamber egyes dolgokban. ebből azt látom, hogy furfang dolgában a tót atyafi is megállja helyét.

Orvos vagyok, falun lakom, körömben sok jársom van tehát lovakat kell tartanom, azoknak pedig zabra van szükségük. Átmentem a szomszédomhoz, ki jó gazda hírében áll. Kérek tőle 20 q zabot.

Adok doktor ur, maximális áron, de ott van a csürbenszalimájában, tessék kicsépetetni — de ez a maga gondja s költsége. A szalma azonban az enyém.

Más esetben egy nezen gazdtól 14 K-val akart valaki burgonyát venni, ennek meg azt mondta, hogy ott a krumpli a földön, tessék kiásatni saját költségén, de a szár a gazdáé marad.

Halászatbérlet volt az illető ur, azonban munkásai halászkok voltak, kik a kifogott hal minősége szerint annak kg.-ja után kaptak díjazást, így a legdrágább hal a galócza volt, melyért 2 K díj járt. Hát a furfangos halászok mit tettek? A nagy-szaju galóczába bele nyomkodtak mindenféle szedett-vetett apró halat, hogy csak nehezebb legyen. De a bérlő ur ismert embereit, felvágta a galócza gyomrát s megmutatta az álmétködő halászkoknak, hogy az a hal, a mit a galócza elfog (miután hátulról támadja meg őket) fejfel a rablóhal fejirányában lesz a gyomorban, míg a mit betömnek, fejfel a fark felé vannak, tehát az elsőket kidobja s úgy méri meg a galócztát. Többet nem győmőszöltek a galóczába apró halakat.

Az a csalafinta gazdamber már megcsinálta jövő évi előirányzatát. Vett annyi gabonát, hogy legyen háznépének kenyere és jövőre vetőmagja. Azután az ott jól megtermő burgonyából annyit ültet, a mennyit csak bír, ez majd ontja a pénzt és végül lent szándékozik nagyobb területen termelni, a mi szintén jól jövedelmez.

Panaszkodik egy szegény hivataloszolga, kinek kis kertecskéjén kívül nincs egyéb fekvősege, hogy nehéz az élet, a kis drágasági pótlék nem elég a mindennapi szükséglet beszerzéséhez s bizony szűkebbre kellett szorítani a gyomor kívánalmait, mert még abban a vidéki kis városkában is bizonyan felment valamennyi élelmiszer s egyéb dolog ára is. Az üzletekbe hiába megy felesége czukorért, nem kap, mert ezt az édes holmit csakis tojásért, vajért, turóért, tejért, tejfel és tejszínért, vagy mák és babért hajlandók adni a tisztelt boltos urak és unók; tehát folyik nagyban a cserekereskedés, így az üzterek megélnék, sőt jó nagy haszonra tesznek szert, de a kinek (mint neki) nincs baromfia, meg tehene s alig termelt annyi mákja, meg babja, a mennyi saját magának és családjának kell, annak bi ony keserves a kinlódás. Egy liter „tejeskét” csak tud venni s miután 60 év óta megsokta a kávézást, hát (mert jobb nem kerül) egy kis Frank-kávéból kikerül a reggeli, meg az uzsona-vacsora, de czukor nélkül ez az itóka rettenetesen keserű, hát valamiképpen segíteni kell a dolgon. Van néhány répája, abból csinál maguknak czukrot. Ugyanis szép tisztán lemcssa és igen vékonyan meg is hámozza a répát, azán konyhai reszelővel lereszeli és ebből a reszelékből kinyomkodja a levet s azt sűrű szitán átszűri, aztán pohárba önti s megvan a czukorszörp, melyből nem sok kell a czukória kávéhoz, hogy az élvezhető legyen. Így oldotta meg a gyenge anyagi javakkal szerényen megáldott hivatalbeli a czukorkérdést. Ajánljak ezt a „házi gyártmányt” mindazoknak szíves figyelmébe, kiket a fűszerüzletekben nem szolgálnak ki czukorral.

Sietett a gyorsvonat, 5 percnyi késése volt, a törekvő gépész be akarta ezt hozni. A fülkében szemközt ülő uriember nem tudta jól kivenni, hogy kicsoda épületek készülnek egyik folyó partján, pedig építómester volt, de hát a nagy kód is gáolta a látásban, pedig elég kíváncsisággal nézett ki a homályos ablakablákon.

Ismertem az ottani helyi viszonyokat s elmondtam neki, hogy ez egy 11 ezer holdas uradalom egyik kerülete, melyen a bérlő czég sertészizlálófát épít, hogy a saját termelésű anyagot jobban kihasználhassa, ha azt hus alakjában adja el. Egyáltalában rengeteg sok istálló épített a bérlő, mert nemcsak nagymennyiségű igazállományt tart, hanem nagyon sok szarvasmarhát hizlal, hogy elegendő trágyát termeljen s földet három évenként kellőleg megtrágyázhassa, de e mellett még műtrágyákat is használ. Mindenféle mezőgazdasági gépek s eszközökkel a talajnak a legjobb munkát megadja és így a termések is teljesen kielégelik a fokozott gazdai igényeket. A termények beszállí-

tása, a trágya kiszállítása stb. közlekedések lebonyolítására mezei vasutak vannak mindenütt, sőt a (talán 20 km.) távolságban levő czukorgyára is össze van kötve ezen vasutal s gazdasággal. Így természetesen gyorsan lehet mindent elvezetni. Legujabban, mint olvastam, már több száriót is állítottak fel, hol az esetleg nyirkos gabonát, a nedves takarmányt, a répaszeletet, de különösen a répafejeket és leveleket szárítják meg, úgy hogy azok ugyszólván veszteség nélkül legyenek — akár egy évre — elraktározhatók. Természetesen ily belterjes gazdálkodás nagyszerűen kifizeti magát, de ezt nálunk csakis ilyen tökéletes czégek, vagy magánügyének tehetik, a kiknek azelőtt a bankokban heverő betétjei alig hoztak 3%-ot. De a ki rá volna utalva kölcsönpenzen 7—8%-os kamatfizetés mellett, ily óriási befektetéseket foganatosítani, annak hamar felkopnák az álla. Ez a drága kamat-teher teszi tönkre a mi tökéhiányban szenvedő földesurainkat.

Mily más a németországi gazdák sorsa, hol olcsó törlesztéses kölcsön áll a gazdák rendelkezésére s ilyenekre támaszkodva részvénytársaságok alakulnak birtokvásárlásokra, vagy bérletekre; ilyen társaság már hazánkban is vett ki egy jóval nagyobb uradalmat, mint a szóban levő s bi onyosan legalább is oly belterjesen s annyi gazdasági iparral felruházva fogja azt kezelni.

Erre a magyarázatomra az én építészeti vállalkozóm elmondta, hogy ő még a háboru kiörése előtt járt Németországban s kártársai mutattak egész utcákat, melyekben a házak fel lettek építve, csatornázás, vízvezeték, telefonösszeköttetés és villanyvilágítással is ellátva, mielőtt még lakók jelentkeztek volna, sőt azt mondták neki, hogy beletelik 2—3 év, mire a lakások ki lesznek mind adva és a beiktetett összegek jövedelmet fognak hozni, de ezt megtehetik ők, a német építők, mert olcsó (3%-os) pénzen építenek s így mégis megtalálják számadásukat a rendes, tisztességes polgári haszonnal. E mellett pedig ezen eljárásnak óriási nagy előnye van az által, hogy ezek a több éven át üresen álló lakhelyek teljesen, tökéletesen kiszáradnak és az egészség követelményeinek megfelelnek. Részben az is oka annak, hogy a nagy, népes német városokban a halandósági arány sokkal előnyösebb, mint nálunk, hol még alul be sincs vakolva az épület, az emeletet máris lakják. Most, midőn a háboru közvetlenül és közvetve is annyi magyarországi lakost költöztetett el az élők világából, az építészeti egészségügyi rendszabályokat kellene szigorítani s különösen arra ügyelni hogy míg egy ház teljesen kiszáradva nincs, oda be ne hurczolkodhassanak. Másrészt pedig az állam kormányának kellene kivételes hatalmi eszközeivel oda hatni, hogy egy a mezőgazdaság, valamint az amugy is pangó építészeti ipar juthasson olyan olcsó (esetleg törlesztéses) kölcsönökhöz, melyek mindkét iprág meit a gazdaság is ipar ma már) felvirágzását előmozdítani volnának hivatva. A mai kor embere — de már gyermeke is — életének több mint felét lakásokban — nem szabad ég alatt, mint régente — tölti, azért ha azt akarjuk, hogy erőtelen, ép, egészséges legyen, oly lakásokról kell gondoskodnunk, melyekben elegendő és tiszta levegőt szívhathatnak be. De míg túltömött, oduszerű helyiségekben lakik a lakosság zöme, addig halandósági statisztikánk szomorú számadatai nem fognak javulni, az elég szapora magyar faj nem fog tudni szaporodni.

Szomorú, de való tények ezek.

Egyik vidéki takarékbba beállított egy asszony s azt mondja többek között, hogy nem hozhatta be előbb a kamatot, mert a baromfiaink döglének és nem árulhatott belőlük annyit, mint akar. Az igazgató elmondta neki, hogy náluk is volt egy kis veszedelem, egyik húzó lud dögrovársra került, hamar levágták a nyakát, de már megenni mégsem akarták, hát a tollát lekopasztották, a mi a leányai kelengyéjéhez nyújt némi anyagot, a lud testét pedig lugkövel szappannal fözte meg a felesége s így meg lett a veszett fejse nyele.

No ni! Mondja a néne, megint tanultam, most már nem ásom el az elhullott húzó baromfit én se, hanem csinálók belőlük szappant. Aztán, mondja az igazgató, mi a baromfiainknak tiszta ivóvizébe teszünk egyik nap sósavat, minden li erre egy kis mokka kávéskanálnyit számítva, a másnap „kálium hypermanganikum” nevű patikaszerit teszünk a vízbe, de csak igen keveset, éppen csak annyit, hogy gyenge rózsaszínű legyen tőle a víz. Mióta ezt a szert alkalmazzuk, azóta hál' Isten a baromfikolera elkerülte házunk táját.

Fel is írta a polgárosszonyok a kétféle receptet és az fogadta erősen, hogy ő is úgy tesz s reméli, hogy nála sem lesz többé baromfivész. Nem győzött eleget hálálkodni az igazgatónak, a kitől annyit tanult.

Ilyen oktatás a pénzintézet részéről többet ér a mezőgazdaságnak, mintha egy pár részvényt osztott volna ki a polgárok között.

A minap tanultam meg, hogy a kőszénporból itthon is lehet brikettet készíteni a következő módon:

Kátrányt keverünk kevés agyaggal, a szénport fűrészpórral és kevés vízzel keverjük s a kettőt össze keverjük, préseljük, azután megszáritjuk. Kitűnő tüzelőanyag, de szobában nem lehet tartani, mert kellemtelen szaga van.

Ne tessék hát eldobni, kiszórni a szénport, mert az nem haszontalan anyag s ebben a drága világban meg kell azt becsülni és fenti módon tüzelőanyaggá alakítva felhasználni.

A gabonaüszög elterjedése elleni küzdelem Németországban.

Dr. Appel berlini titkos tanácsos a Német Gazdasági Lapokban megjelent s az ezen czimre vonatkozó cikkének tartalmát, mint hazai viszonyainkra is találót indokoltak veljünk, a lapok hasábjain leközölni.

Ez évben oly helyeken, a hol nem, vagy nem rendszeresen csávázott mag lett vetve, az üszög nagy mértékben fellépett, mulhatlanul szükséges tehát már most mindent elkövetni, hogy az üszögnek a jövő évben való erősebb terfoglalását meggátoljuk. Előző évekbeli megfigyelések szerint megtörténhet a fertőzés, ha az üszög spórái oly területre jutottak, a melyek őszivel lesznek bevetve. Megvan a fertőzés lehetősége, ha ezen, vagy közeli területen üszögös gabonát csépeltek. Ha a szél iránya ily területek felé van, az üszögspórák oda sodródhatnak és ennek eredménye a fertőzés, mely legerősebb lesz a cséplés közelében, azonban a távolabbi részekre is juthat és érvényesülhet az üszögspóra, ez okból nem volna szabad csépelni oly földek közelében, melyek őszi alá kerülnek.

A szántóföld fertőzésének egy más módja előállhat, ha üszögös gabona szalmája kerül olyan területre, mely őszivel van bevetve. A fertőzésnek ilyképpen történt átvitelét megfigyelttem egy szántóföldön, melyen előbb répa volt. Hirtelen bekövetkezett fagy miatt ugyanis a kiszedett répa idejében nem volt beszállítható s a fagy ellen való védekezés okából a répakupacok némileg üszögös gabona szalmájával lettek betakarva. Rövid ideig tartó fagy után az időjárás enyhére fordult, a répat beszállították, a takarószalma eltávolítva és a föld őszi búzával lett bevetve. Az üszögös szalmának ez átmenetileg történt használata elég volt arra, hogy a különben üszögmentes szántóföldnek azon helyein, a hol a répacsomók feküdtek volt, üszögös helyek keletkeztek s az eleddig jó állapotban lévő földet megismerni alig lehetett. Ebből következik, hogy őszivel bevetendő földhelyre üszögös szalmát kihordani nem szabad. Hasonló hatást idézhet elő oly istállókból kikerülő el nem érett szalmatrágya, melyekben almazásra vagy takarmányozásra üszögös szalmát használnak.

A gabonaüszög elterjedésének legnagyobb veszedelmét tudvalevőleg az üszögös vetőmag képezi s most inkább, mint bármikor, indokolt csakis üszögmentes vagy szakszerűen kevert vetőmagot használni. Békeidőben legelterjedtebb volt a rézgáliczos kezelés, noha más szerek is vannak, melyek az üszög elleni védekezésre beváltak. És mert a réz most szükségszerűleg egyéb czélokra használtatik, más szerek kell felkutatnunk s a háborút ebben is tanító-mesterül kell elismernünk.

Minden csávázó szer használata nélkül lehet az üszög ellen védekezni a vetőmagnak vízben való megmosása által. Ezzel természetesen az üszög nem lesz teljesen megsemmisítve, de fellépése annyira korlátozva, hogy lényeges terméscsökkenés nem fog beállhatni. A mosással, ha az teljes alaposággal történik, minden üszögös szem el lesz távolítható és a szemekhez ragadt spórák közül is annyi, hogy a mosott vetőmaggal bevetett területen csak egyes üszögös kalászok lesznek majd találhatóak. A jó eredményt langyos víz alkalmazásával fokozni lehet.

Jobbak ezen kiegészítő szernél azok a szerek,

melyek az üszögöt előlik. Mosás által ezek hatása is biztos mindamaz esetekben, ha egész üszögsemek vannak a vetőmag közt, fődolog mégis a spórákat előlő hatásuk. Ezek közül leghasználatosabb a Formaldehyd, melynek 40%-os oldata Formalin vagy Formol név alatt ismeretes a kereskedelemben. A csávázó folyadék úgy készül, hogy a kereskedésben előforduló oldat $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ literje 100 liter vízbe lesz öntve és azzal összekeverve, a mi 0.1—0.2%-os Formaldehydnek felel meg.

Legbiztosabb a hatás, ha a gabonát a folyadékba öntjük, jól felkavarjuk, a felszálló üszögsemeket lemerítjük és aztán a csávát fél órán át állani hagyjuk. Ha egész üszögsemek nincsenek jelen, vagy ha azok előzetes mosás által el lettek távolítva, úgy a vetőmagot háromnegyed résznyire megtöltött zsákokban is beállíthatjuk a csávába és többszöri lebuktatás után felőráig kitehetjük a csáva hatásának. Utóbbi esetben az átlapátolással is megelégedhetünk. Ennél a vetőmagot szűrőre vagy más alkalmas aljzatra felhalmozzuk, az oldatot legezészerűen rózsával ellátott öntözőkannából a magra öntjük és közben a maghalmot jól átlapátoljuk. Minthogy alapos átnedvesítés szükséges, minden 100 kg.-ra 5—10 liter folyadékot kell számitani. A halmot — jól átlapátolás után — zsákokkal beföldjük és 2—3 órán át így hagyjuk. A Formaldehyd minden alkalmazása esetén a gabona szétterítve és ekképp gyorsan megszáritva kell hogy legyen.

A Formaldehyd mellett a forróvízzel való kezelés ott jön tekintetbe, a hol meleg víz vagy gőz áll rendelkezésre és kellő személyzet van kéznél, mely teljes gondossággal tud dolgozni. A gabonaüszög előlésére szükséges a vetőmagnak 5—10 percig 54—56 C. fokos vízben állania.

Ujabb időben különféle más szereket ajánlanak a gabonaüszög elleni csávázáshoz. Még kevés tapasztalati adatok vannak a Perocid alkalmazásáról, mely szernek Stranak szerint 0.1 százalékos oldata 6—10 órai csávázási időtartam után hat. Egyrészt búzával, másrészt üszögcsirákkal megejtett kísérletek szerint a mondott eljárás nem mutatott hátrányos hatást a csiraképes gabonának csirázóképességét illetőleg, gyenge vetőmag azonban hosszabb idejű csávázásnál szenvedett. Egy más kísérleti esetben 8 óra lefolyása után még nem voltak az összes spórák előlve. Mindenesetre e szerrel még további kísérletek megtétele szükséges, míg annak általános használata ajánható leendő.

Egész különleges helyet foglalnak el itt a higanytartalmu szerek, s mint ilyen figyelmet érdemel a Hiltner által ajánlott Sublimoform és a Bayer-féle Uspulun. E higanytartalmu szerek is ki lettek próbálva a gyakorlatban jó eredménnyel. Általános elterjedésüknek azonban útját állja rendkívül mérges voltak. Habár az alkalmazandó oldatok magukban véve igen gyengék, a felhasználó kezeihez mégis erősen mérges hatása szer kerül. A hol ily szer egyáltalán felhasználás alá kerül, a legnagyobb elővigyázat betartását kell szorgalmazni. A szerek felhasználási módja ugyanolyan, mint a Formaldehydé. Erre nézve használati utasításokat adnak ki, melyekhez természetesen a legnagyobb pontossággal alkalmazkodni kell.

(—r.)

KÖNYVISMERTETÉS.

A Kodolányi-féle Gazdasági Zsebnaptár 57-ik évfolyamát az 1917-ik évre sajtó alá rendeztük, és az már november hó 10 én megjelent. A magyar gazdaközönségnek ezen kedvelt zsebkönyve eddigi gazdag tartalma kibővitve jut tisztelt olvasóinkhoz, a meny nyiben a szokásos táblázatok és rovatolt számtartási mintázatokon kívül néhány közérdekű szakközlemény is helyet foglal benne és pedig: a mult évben már megjelent: »Növényegészségügyi tanácsadó«-hoz sorakozik (mely kibővitve lesz ezuttal közölve,) az »Emlékeztető« az év minden hónapjára (különösen kezdő gazdáknak ajánlható), valamint a jelenleg annyira felkapott méhészetben szükséges teendők havonkénti felsorolása. Viszont számos gazdatársunk határozott óhajára elhagytuk az országos vásárok jegyzékét, annál is inkább, mert az állatvásárokat lapjainkban fogjuk htenként (mindig a következő hetieket) közre adni 1917 január 1-től fogva. A posta- és távirtdi szabásokban történő változásokat, szinte keresztül vezetjük naptárunkban. Egyes gazdátársaink azon panaszát, hogy zsebben nem igen hordható a kissé nehéz bekötésű naptárunk, szinte figyelembe vettük ez alkalommal s könnyebb táblával láttuk el az 1917-iki naptárt, azon reményben, hogy így már nem huzza az annyira le a gazdák zsebé, mint az eddigi vastag-kemény bekötés.

Mindezen újítások, bővítések és a tetemesen megdrágult papir, nyomda és egyéb költségek daczára is a naptár ára az eddigi marad, t. i. 2 K 80 fill. (ajánlott küldéssel 3 K 20 fill.) Megrendelhető a Gazdasági Lapok kiadóhivatalában, Budapest, VIII., József-utca 15. sz. földszint 10. ajtó.

Kérdés. Rövid háztartási tanfolyam.

A 47. sz. lapban olvasom a putnoki m. kir. háztartási iskola ismertetését, de csak a 10 hónaposról van szó, engem pedig a 6—8 hetes tanfolyam érdekel.

Szíveskedjék értesíteni, hogy a fővároshoz közel vagy benn nem tartatnak-e ily tanfolyamok a 6 elemű végzett leányok részére? Hol és mikor?

Z.

Felelet. Rövid háztartási tanfolyam cz. kérdésre.

Ezideig nem tudunk sem mi, sem a Pestmegyei Gazdasági Egyesület arról, hogy rövid háztartási tanfolyamok a megye területén hol lesznek tartva, vagy egyáltalán a jelenlegi háborus időben megtartatnak-e, mikor az is kérdés, vajon elegendő résztvevő jelentkezik-e? Különben tessék levélben Kecskemétre az ottani m. kir. női háztartási iskola igazgatóságához fordulni, ott talán már bizonyosabbat tudnak, mert hisz elsősorban ők rendezik a tanfolyamokat.

F. Z.

Vetőmagvak szabad vásárlása gazdáktól!

Az 1916. évi október hó 7-én 3350. szám alatt kelt miniszteri rendelet szerint lehetővé válik még ha azok miniszteri rendeletek értelmében közszükségleti czélokra is igénybe vetteknek tekintendők, vagy zár alá vétettek. Ennek folytán **veszek: vöröshere-, luczerna- és egyéb heremagvakat, mindenféle fűmagvakat, muharmagot, továbbá vetési czélra bab-, tavaszi borsó-, homoki borsó-, lencse-, bükköny-, vörös és fehér köles-, tavaszi repce-, gomborka-, kender-, len, napraforgó- és tökmagot stb. stb.**

Veszek **vetőburgonyát is, de csak fajburgonyákat.**

A tisztelt gazdákat, kiknek ilyen vetőmagvaik és vetőburgonyáik vannak eladók, felkérem, sziveskedjenek czégemet levélbeli ajánlataikkal felkeresni, mintákat küldeni, az eladó magfélék mennyiségét és legvégső árát velem közölni.

MAUTHNER ÖDÖN

cs. és kir. udvari magkereskedése,
BUDAPEST, központ: VII., Rottenbiller-u. 33.

Kisebb szakközlemények.

A tüzbiztosítások és a háboru. A háboru kitörése óta több tüzkáreset aktái fordultak meg a kezeimen. Kétségtelenül megállapíthatam ezekből, hogy a kártérítés összege mindennél kevesebb volt a tényleges kárnál. De megállapíthatam azt is, hogy a hibás minden egyes esetben a biztosító fél volt. A leggyakrabban előforduló baj az, hogy a készletek nem a mai viszonyoknak, hanem a háboru előtti helyzetnek megfelelően vannak értékelve. De még itt is sok a kifogásolni való. Némely gazda ugyanis érhetetlen módon spórol a biztosítási díjon s hogy 1—2 korona megtakarítást elérjen, ezreket tesz kockára. Legtöbb baj azonban mégis az u. n. általános, vagy törzsbiztosításoknál van. Legtöbb gazda ugyanis azt hiszi, hogy a biztosítási összeg keretén belül minden ebiztosítva van, a mi azonban nagy tévedés. Tételes biztosítás ez, még pedig a javából! S a mi nincs tételesen felsorolva, az nincs is biztosítva. S itt különösen egy körülményre kívánom a gazdaközönség figyelmét ráterelni, mert e miatt rengeteg volt már a károsodás. A mint ugyanis megtörtént az „élet“-be az első kaszavágás, az előző évi készletek helyébe az új készletek lépnek s a régi biztosítatlan. Erről az általános biztosításban „előző évi készletek“ czim alatt szintén gondoskodni kell. Az elmondottak figyelembevételével ajánlatos lesz tüzbiztosítási kötvényünket revízió alá venni s a hiányokat pótolni. *B. B.*

A takarmány besavanyítása. Az állattenyésztés belterjesebbé tétele a takarmánykonzerválása egyik módjának — a besavanyításnak — elterjedését vonja maga után. A besavanyítási eljárásról egy német szaklapból vesszük át az alábbi ismertetést ugyis mint épp most időszerű és követendő dolgot. A besavanyítandó takarmány befogadására készítendő árok 80—120 centiméter mély és 70—80 centiméter széles legyen, hossza a takarmány mennyiségétől függ. Falazva vagy téglázva előnyösebb, mint a nélkül. A kemény agyag, vagy vályogtalaj jobb mint a puha, vagy homokos. A falak oldalai zsuppal vagy szalmával vastagon borítandók. Berakásnál a besavanyítandó takarmány apróra össze zuzandó, vagy aprítandó és erősen letaposandó, vagy bunkózkodó, annyira, hogy üregek, lyukak ne maradhassanak az anyag között, mert ezekben penészesedés és rothadás indulna meg. Gyökeres és gumós takarmány nyersen, vagy gőzölve savanyítandó be, a gőzölés előnyösebb. Nyersen történő bevermelésnél apróra összezuzandók a gumók. A besavanyítandó takarmány az árok felszine felett mintegy 50—60 centiméterrel magasabban legyen halmozva, hogy az erjedés folytán beállandó ülepedésnél a szüppedések ne keletkezhesseken, a melyekben a csapadékvíz összegyűlhetne. Az ilyképp elhelyezett anyag szalmával befedendő, aztán 50—80 centiméter vastagságban földdel behányandó, mely földhányás felszine elegyengetendő és megtömörítendő, hogy az esővíz arról lefolyást találjon. Az elvermelt takarmányra továbbra is annyira gond fordítandó, hogy az ülepedés folytán esetleg támadt repedések, nyílások betömendők, nehogy azokon a levegő a bevermelt takarmányba behatolhasson. Láttam mezei vasut mentén ily vermeket, melybe a kis v. kocsiokból közvetlen hullott bele az elaprózott takarmány. *(—r.)*

Tehát az eddig divó 4—8 m. széles vermekkel szemben most 70—80 cm. széles árkokat ajánlanak takarmány besavanyításra s ezzel valószínűleg kevesebb fog az eleségből kárba menni. Tessék kísérletet tenni s az eredményt méltóztassék lapjainkban közreadni. *Szerk.*

A málna eczet készítése házilag. A málna-eczet házilag a következőképpen készül: három rész málnára két rész jó borecetet ön-

tünk. Az egészet papirossal befödve legalább két napig állni hagyjuk, azután sajtoljuk és szűrjük. Az eczetbe tetszés szerinti adag cukrot adunk, megfőzzük, a habot lekanalazzuk és a mikor kihült, szűrjük és edénybe töltjük. Az eképpen készített eczet nem csak ételek készítésére alkalmas, hanem sok vízzel feleresztve és megcukrozva mint hűsítő ital is fogyasztható. *K. Zd.*

Eczet készítése házilag — rothadt gyümölcsből. A gyümölcshulladékok kitünően értékesíthetők, ha azokból házilag eczetet készítünk. Az eljárás roppant egyszerű s miután a fáradság nem áll arányban a várható haszonnal, a mostani viszonyok között valóságos vétek ezt a kereseti alkalmat elszalasztani. Ez a gyümölcs-eczet készülhet jó és rossz, zöld, vagy rothadt gyümölcsből és ugy házi használatra, mint eladási célokra egyaránt kitünő. A legjobb eczet azonban a rothadt gyümölcsből készül és ezért ajánlatos az elhullt, vagy rothadásnak indult gyümölcsöt összeszedni és egy hordóban megőrizni. Ide hordhatók az éretlen, sőt a férges gyümölcsök is, melyek minden kertben bőven feltalálhatók a fák alatt. Ha már elegendő mennyiség van egybegyűjtve, a gyümölcsöt nagyobb mennyiségekben összezuzzuk és némi meleg vízzel leöntjük. Ügyeljünk azonban arra, hogy a víz ne legyen forró (csupán meleg). Természetesen sok vizet sem szabad használni a leöntéseknél, különben az eczet tulságosan gyenge lesz. Az ily módon nyert tömeget külön edényekben két-három hétig állni hagyjuk, naponkint azonban egynéhányszor alaposan megkeverjük. A fenti idő letelte után az egészet kiszajtoljuk, a nyert lét pedig hordóba, vagy nagyobb edényekbe öntjük és meleg helyiségbe állítjuk. Erre a célra lehetőleg olyan helyet választunk, a hol por és egyéb piszok be nem lehet. A biztonság okáért tanácsos az edényeket könnyű ruhaneművel letakarni. Mentől előbb akarunk eczetet nyerni, annál melegebbnek kell a helyiségnek lenni, a hová a préselés után nyert lét állítottuk. A meleg, miként ismeretes, gyorsítja az erjedést. De ha nagyon rövid idő alatt akarunk eczetet nyerni, helyesen cselekszünk, ha néhány napos időközökben a lé kisebb részét enyhe tüzőn felmelegítjük és hozzáöntjük a többihez. Ezáltal az erjedést roppant gyorsítjuk. A melegítésnél azonban ügyelni kell arra, hogy az ne legyen gyors és tulságosan erős, mert főzés közben a gyümölcslé romlik és hiába váránk munkánk eredményeül jó eczetet. Hogy az eczet finom ízű és szép színű legyen, helyes egy kevés mézet adni felmelegítés előtt a lébe. Erjedés közben sok tisztátalanság kerül a lé felszínére. Ezt lapos fa- (szűrő) kanállal leszűrjük. A szűrést naponkint és addig ismételtjük, a míg a lé meg nem tisztul és többet már nem zavarosodik. A mikor a lé már teljesen tiszta, lassanként eczetté válik, a melyik nyomban megkapja az eczetet jellemző erős és éles ízt is. És ekkor itt van már az ideje annak, hogy tiszta és minden íztől mentes hordóba fejtjük. A lefejtett eczetet ezután száraz, szellős és hűs helyiségbe állítjuk, mert a melegben könnyen megromlik. *K. Zd.*

Hangyák kiirtása lakásból. A Természettudományi Közlönyben olvassuk: A lakásban megtelepedett hangyák sikeres kiirtásának legelső feltétele fészüknek kikutatása. Ez semmiesetre sem könnyű dolog, ha azonban a hangyák járását, útját szorgalmasan figyeljük, rátalálunk a fészükre. Néha falrepedésen át jönnek a lakásba, ebben az esetben fészük, a hangyaboly künn van, néha pedig a padló hézagjain át jönnek elő s ilyenkor fészük rendszerint a padló alatt van. Utóbbi esetben legjobb a padlódeszkát fölszedni, hogy a fészükhöz hozzáférhessünk. A fészekben a hangyákat könnyű szerrel ölhetjük meg: köröskörül előbb forró

vizet öntünk, aztán gyorsan felbontjuk a bolyt (a mely nem mindig kupalaku, mert a hangyák tanyáikat a földben is építhetik) és forró vízzel leöntjük, vagy egy bottal furt lyukon át 40—50 gramm széndiszulfidot (szénkéneg) öntünk a fészekbe s a nyílást gyorsan betömjük. Talán fölösleges megemlítenem hogy a széndiszulfid gyúlékony, robbanó anyag lévén, a munka alatt dohányozni, vagy tüzzel közelíteni nem szabad. Ha a padlót nem akarjuk feltörni, tömessünk be gondosan minden hézagot. E célra gipszet, cementet a legjobb használni. A pyrethrum-por — a hézagok közé bőven öntve — megöli az ott tanyázó hangyákat, az ujabban érkezöket pedig elüzi. Jónak mondják a hangyák megölésére a következő anyagot is: oldjunk fel hamuszirt, keverjük nagyobb mennyiségű mézbe, és helyezzük ki alacsonyabb edényekben a hangyák járta helyekre. Az édeseséget nagyon kedvelő hangyák esznek a méregből és elpusztulnak. Ilyen módon ideig-óráig segíthetünk ugyan a bajon, tartós nyugtunk azonban csak akkor lesz, ha a fészükben öljük meg kellemetlen látogatóinkat.

HIREK.

Értesítés a késede-mes előfizetés ügyében. A Magyar Szakírók Országos Egyesületének hírlapírói szakosztálya egyhangu határozattal eltiltotta tagjait attól, hogy az előfizetőknek a meg nem újított előfizetés lejártától számított egy hónapon tul lapjukat megküldjék. A szakosztály ennek a határozatnak a megszegését a testületi érdekek ellen elkövetett vétségnek minősíti és ahhoz mérten fogja az illető lap tulajdonosával szemben a megtörtént eszközök alkalmazni.

A Magyar Szakírók Országos Egyesülete hírlapírói szakosztályának 1916. évi november hó 17-én tartott üléséből.

Lévay Sándor
jrgyzó.

Sugár Ottó
szakosztályi elnök.

A „Hangya“ szövetkezet körlevelet intézett 1370 szövetkezethez az ötödik hadikölcsön jegyzés érdekében, melyből a következő részeket közöljük: A falusi szövetkezetek felé fordul ismét az ország tekintete. Ezekből kapta legyőzhetetlen hadseregünk legkitartóbb, legbátrabb vitézeit, ezekben látja az ország és hadsereg azt a gazdasági erőforrást, mely a magyar fegyverek végső diadalának legfőbb biztosítója. A barázda temetője tartotta fenn ezt az országot ezer év viszontagságai között s a földművelő gazdántr verte ki innen mindig azokat a ránkuszított ellenséges hordákat, a melyek az ország területét megcsönkítani és a magyar szabadságot megsemmisíteni akarták. Az ötödik hadikölcsönt is a bennünket, vagyonunkat védelmező, értünk s helyettünk harcoló magyar katonák kéri, hogy elérhessék a döntő diadalok végállomását s hogy visszatérhessenek mielőbb aggóddó szeretteik ölelő karjai közé. A ki ezt a harcterről, a borzalmas csaták forgatagából érkezett kérelmet visszautasítja s nem adja oda megtakarított pénzét 6%-os kamatra, az megérdemelné, hogy az oláh rablók tegyenek portáján látogatást. Biztosan tudjuk, hogy ilyen földművelő, ilyen gazda, ilyen asszony a »Hangya« szövetkezetek háromszázezer tagja között egyetlenegy sincs, mert a ki a földből él, érzi, mivel tartozik azoknak, a kik a magyar földet védelmezik. A harcterről érkezett kérelemre minden faluban, minden »Hangya« szövetkezetben egytorma válasz fog elhangzani, a mely így szól:

TÁROGATÓ

ősrégi magyar hangszer, csodásan szép hangu, 5 bill. 21 K., 6 bill. 24 K., 8 bill. 29 K. Valódi rózsafából 50, 60, 70 korona és följjebb. Mosterművek 100—120 K. Árjegyzéket az összes hangszerrekről ingyen küld

Mogyoróssy Gyula
magyar hangszergyára
BUDAPEST,
VIII., Rákóczi-ut 71. sz.

GRAEPEL HUGÓ

BETÉTI TÁRSASÁG

malomépítészet, gép- és rostalemezgyár,
Budapest, X., Szilávy-utca 22.

Ajánlja kitünően bevált szabadalmazott lemeztörekrostaít

bármely rendszerű cséplőgéphez a meglévő fakeretbe illeszthető. Tartósabb minden más törekrostaítal. Magvesztésüket kizár. A finompolyva tisztább. A rosta nem dugul el. Az egész gép teljesítményét lényegesen fokozza. Magyarországon, Ausztriában, Németországban és Romániában 100.000 darabnál több kifogástalan használatban.

Kívánatra leírás, ajánlat, minta, valamint malom- és gazdasági árjegyzék ingyen és bérmentve.

Malomkonkoly helyett kukoricza. Kaposvárról írják: Somogy megyében mindinkább pusztít a baromfivész. Ennek hír szerint az az oka, hogy a malomkonkoly, a mellyel a baromfiakat etetik, pusztító bacillusokat tartalmaz. A vész terjedésének megakadályozása céljából a főispán most kukoricát kért a kormánytól.

Leszállt a paprika ára. Szegedről írják a »Pol. Hír-nak: Tudvalevően a szegedi paprika árát az árdragítók mesterségesen mennyire felhajtották a Közélelmezési Hivatal akcióbalépése előtt. Most azonban a szegedi paprika árának maximálása küszöbön áll. Az árak megállapításánál ugyan figyelembe fogják venni a rossz termést, de a mostani rendkívül magas árakat nem fogják jóváhagyni. Előreláthatólag a Közélelmezési Hivatal beavatkozására az édes paprikát maximum 22 koronában, a gulyást körülbelül 19 koronában, az erős paprikát pedig körülbelül 15 koronás árrban fogják megállapítani. Ennél magasabbra nem igen maximálják a paprikát. Ujabb értesülés szerint ez a hír hamis.

Egy hold szőlőért 7200 korona. Szekszárdról írják, hogy Dragits Imre dr. vármegyei főorvos 4000 négyszögöles szőlőjét 24.000 koronáért adta el egy szekszárdi földbirtokosnak. Ez az ár megfelel holdanként 7200 koronás árnak. Ugy látszik, arra senki sem gondol, hogy mi lesz akkor, ha a borárak ismét a normális színvonalra csökkennek.

A baranyamegyei szőlőgazdák szeszfőző szövetezete. Pécsről írják: A Baranyavármegyei Gazdasági Egyesület minap tartott ülésén a nagy számmal összegyűlt szőlőgazdák elhatározták, hogy Központi Szeszfőző Szövetkezetet alakítanak. A szőlőbirtokosok minden megkezdett öt katasztrális hold után jegyezhetnek egy üzletrészt, a melynek egyenként a névértéke 200 korona. A központi szövetkezetbe a községek, gazdakörök, hegyközségek, szőlőbirtokosokból alakult alkalmi társulatok is mint erkölcsi testületek beléphetnek. A községek belépésre jogosultak minden megkezdett 50 hold szőlőterületük után. Az alakuló közgyűlést deczember 10-ikére tüzték ki.

Kertészetek a városok élmezőjére. Veszprémből írják: A városok és a környékükön levő nagybirtokok viszonyának szerencsés fejlesztésére tesz kísérletet a Batthyány-uradalom vezetősége, a mely nagyszabású zöldség- és gyümölcsstermelő telepet létesített és Veszprém városának azt az ajánlatot tette, hogy hajlandó a város lakossága részére egész éven át zöldséget, gyümölcsféléket és vadat árusítani, ha a város megengedi, hogy a piac téren 30 négyszögmetéri területen saját költségén vásárcsarnokot építhessen. A város ellátására negyven holdas természetű földet küldené. A város vezetősége az uradalommal már meg is egyezett, oly alapon, hogy a város befolyást nyert az árszabályozásra. Az uradalom ezenfelül az árakból a városi kórháznak és a tervezett hadiárvalháznak 4 százalék, a városi szegényháznak pedig 10 százalék kedvezést is ad.

A cikóriatermelés fontossága és jövedelmezősége. A cikóriatermelés fontossága most lép igazán előtérbe, a mikor a kávé behozatala jóformán lehetlenné vált, hadseregünk kávéfogyasztása ellenben rendkívüli módon fokozódott. Igaz, hogy a megnehezült munkáviszonyok következtében megmondandó dolog ma cikóriát termelni, mégis mindent el kell követni a termelés érdekében, nehogy a hazai termelés csökkenése miatt külföldről látassék el Magyarország cikória szükséglete s így elesen mezőgazdaságunk e béke időben is jól jövedelmező mezőgazdasági ágától. A megnehezült

munkáviszonyokra való tekintettel a közismert Frank Henrik Fiai cég magyarországi gyárai részére az 1917. évre 13.—13.30 koronában állapította meg a nyers cikóriagyökér árát, tehát oly magasan, hogy a cikóriánál jövedelmezőbb termelőbb termelési ág a mai nehéz viszonyok közepette sem igen nagy. E gyárak fekvési helyére, úgy a termelésre vonatkozó egyéb szükséges tudnivalókról a megyei gazdasági egyesületek titkárai bizonyára készségesen adnak minden gazdának felvilágosítást.

Az óvás határidejének meghosszabbítása. A kormány minap rendeletet tett közzé, mely szerint a lejárt, valamint az 1917. évi február hó 28. napjáng bezárólag lejáráó váltó, kereskedelmi utalvány és közraktári jegy tekintetében a fizetés végetti bemutatásra és a fizetés hiánya miatti óvás felvételére megszabott határidő 1917. évi márczius hó 3. napjáng bezárólag meghosszabbították. Ugyanezen idő alatt történhetik az említett fizetés végetti bemutatás. A moratóriumfeloldó rendelet 24. §-ának szabályai az előbbi bekezdésben említett papirokra általában kiterjednek. A rendelet nem érinti a halasztás alá eső váltók, kereskedelmi utalványok és közraktári jegyek tekintetében a moratórium rendeletekben, valamint a moratóriumfeloldó és az erdélyrészi moratórium rendeletekben megállapított szabályokat. Ez a rendelet 1916. évi deczember hó 1. napján lép életbe. Hatálya Horvát-Szlavonországra is kiterjed.

Egy Pálffy-birtok parcellázása. A bélaházi hitelszövetkezet bérbé vette Pálffy János gróf bélaházi uradalmának Istvánlakon levő 420 kat. holdat kitevő ingatlanát s azokat parcellázni fogja. Az uradalom pozsonyi vezetősége már megkötötte a szerződést a szövetkezettel.

Jelentés a budapesti takarmányvásárról 1916. évi deczember hó 1-ik napján.

Hozatalok és árak.		Árak
I. Szálas takarmányok.		
1. Réti széna I. rendű, ó	35 szekér	Fölhozatal mm.-kint 2800—3400
2. " " II.	120 "	1700—2700
3. " " I. r. új (csak jun. júl.-ban)	"	"
4. " " II.	"	"
5. Sarjuszéna	"	"
6. Muharszéna	30 "	3000—3900
7. Luczernaszéna	"	"
8. Lóhereszéna	"	"
9. Kélesszéna	"	"
10. Zabos búkköny széna	5 "	2600—3400
11. Takarmányszalma (árpa)	"	"
12. Tengeriszár	"	"
Összesen szálas takarmány:	190 szekér	
átlag á 1200 kg. Összes súly:	228,000 kilogramm.	
II. Szalma s alomfélék.		
13. Alomszalma	54 szekér	1200—1400
14. Zsuppszalma	10 "	1600—1800
15. Szalmaszeoska	1 "	1800—1800
16. Réti széna III. rendű, csomagolásra	5 "	1200—1600
Összesen szalmaféle:	70 szekér	
átlag á 1100 kg. Összes súly:	77,000 kilogramm.	
Legtöbb széna érkezett honnan? Ocsa, Gyón és Laczházról.		
Legtöbb szalmaérkezett honnan? Üllő és Soroksárról.		

S Z E S Z

A szeszüzletben a forgalom e héten is igen gyér volt, azonban nagyobb tételekben alig volt kínálat és csak kisebb tételek kerültek elszállítására a maximális árrban.

November 30-án jelent meg a m. kir. pénzügyminiszter 149.100 sz. rendelete, mely szerint deczember hó 1-ső napjától fogva ezen rendelet hatályának időtartama alatt termelendő szesz mennyiségét ennek 69%-a erejéig zár alá helyezi.

Denaturált szeszben nagy a kereslet, azonban a fogyasztók részére alig jut áru, mert az ipari célokra rendelt mennyiségeket is nehezen lehetett teljesíteni.

A pálinka- és rumüzletben igen szilárd az irányzat és a kínálat igen gyér. Egyes gyümölcspálinka tételekért vevők a legmagasabb árakat engedélyezték.

Konvingens nyersszeszben a kínálat a lefolyt héten valamivel élénkebb volt s több tétel zárulva is lett.

NYILTTÉR.

E rovatban közölttekért nem vállal felelősséget a szerkesztőség.

CZIROKSZALMÁT

minden mennyiségben
legmagasabb ár
mellett vásárol

VIRÁG- és BIBÓ KÁLMÁN

Budapest, V. ker., Lipót-körut 7. szám.

TELEFON: 107—23.

VÉDJÜK MEG

A MAI ÉRTÉKES

ÁLLATÁLLOMÁNYT!

A borjak felnevelése legjobban
sikerül, ha mindjárt születésük
után beoltatjuk azokat

**BORJUTÜDŐLOB ÉS
BORJUVÉRHAS ELLEN.**

Mert: ezek a ragályosírák a legveszedelmesebbek
az ujszülöttekre és ezek ellenében módunkban
van szérumozással HATÉKONYAN védekezni.

A megfelelő szérumok hazánkban a

Jenner-Pasteur Intézetben

Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 39. sz. a.
készülnek.

Az Intézet első és eredeti termelési helye
hazánkban az összes állatgyógyászati szérumoknak
és a készítmények államilag felülvizsgálatnak

Felelős főszerkesztő, kiadó-talajdonos: MAILÁTH LÁSZLÓ.
Szerkesztő: FEHÉR ZOLTÁN.

MEGJELENT!

KODOLÁNYI-féle 1917. évi

MEGJELENT!

GAZDASÁGI ZSEBNAPTÁR

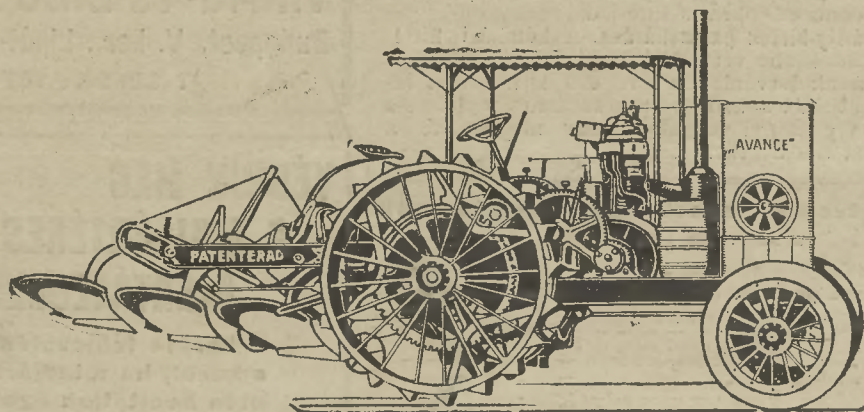
teljesen átdolgozva és kibővítve, súlyra nézve
könnyebb s így tényleg zsebben hordozható.

57-ik évfolyam.

Ára helyben 2 kor. 80 fillér.
Ajánlott postai szétküldéssel
3 kor. 25 fillér. Utánvétellel
küldve 3 korona 45 fillér.

Megrendelhető a GAZDASÁGI
LAPOK kiadóhivatalában, Bu-
dapest, VIII. kerület, József-
utca 15. szám alatt.

„AVANCE” nyersolajmotorekére

beérkező számos utánrendelés ezen gép jóságának és célszerű voltának legjobb fokmérője.

Ezen kifogástalanul és a leggazdaságosabban dolgozó motorek felülmulhatatlan előnyei:

**könnyű önsúly,
egyszerű szerkezet,**

aránytalanul nagyobb tartósság a benzinüzemű automobilrendszerű gépekkel szemben!

Nincs karburátor! Veszélytelen!

Biztos üzem!

Csekély üzemfogyasztás!

Egyszerű áttekinthető kezelés!

Két előremenet és hátrahaladási sebesség!

Önműködő ekekészlete páratlan szántási minőséget eredményez!

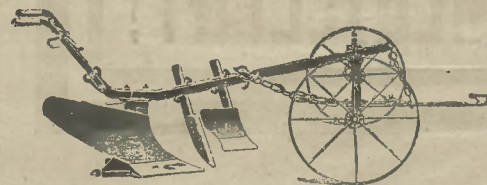
Vontatási, cséplési és egyéb mezőgazdasági munkálatoknál mindenütt bevált erőgép.

Komoly érdeklődők azonnali megrendelés esetén mielőbbi szállításra tarthatnak számot.

Részletes ismertetést kívánatra küldünk.

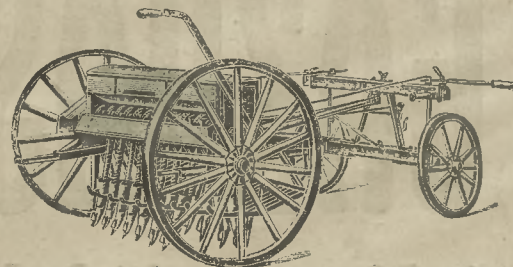
BÄCHER

egyetemes aczélekei és talajművelő eszközei,

MELICHAR

egyetemes sorvetőgépei

azonnali megrendelés esetén tavaszi szállításra még előjegyezhetők. — A nyersanyaghiány miatt gyáraink gyártási képessége is csökken, miért is a rendelmények idejében való átírását ajánljuk.

BÄCHER RUDOLF—MELICHAR FERENCZ

Magyarországi vezérképviselő: **SZÜCS ZSIGMOND, BUDAPEST.**
BUDAPEST, VI. kerület, Teréz-körut 26. szám.